

Publicatieblad

van de Europese Gemeenschappen

ISSN 0378-7079

C 17

44e jaargang

19 januari 2001

Uitgave
in de Nederlandse taal

Mededelingen en bekendmakingen

<u>Nummer</u>	Inhoud	Bladzijde
	<i>I Mededelingen</i>	
	Raad	
2001/C 17/01	Resolutie van de Raad van 14 december 2000 inzake geneesmiddelen voor kinderen	1
2001/C 17/02	Conclusies van de Raad betreffende het opzetten van een informatienetwerk over nieuwe trends en patronen inzake misbruik van drugs en polydruggebruik en de daaraan verbonden risico's	2
	Commissie	
2001/C 17/03	Wisselkoersen van de euro	3
2001/C 17/04	Mededeling van de Commissie — Diensten van algemeen belang in Europa	4
2001/C 17/05	Advies van het Adviescomité voor concentraties uitgebracht op de 66e bijeenkomst van 25 augustus 1999 betreffende een voorontwerp van beschikking in de zaak IV/M.1532 — BP Amoco/Atlantic Richfield (1)	24
2001/C 17/06	Mededeling in verband met het vervallen van bepaalde antidumpingmaatregelen	25
2001/C 17/07	Bericht betreffende de legalisatie van de handtekeningen van de ambtenaren van het Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt	25
	Europese Investeringsbank	
2001/C 17/08	Code van goed administratief gedrag voor het personeel van de Europese Investeringsbank in hun contacten met het publiek	26

II Voorbereidende besluiten

.....

Nummer

Inhoud (vervolg)

Bladzijde

III *Bekendmakingen*

Commissie

2001/C 17/09	Wijziging van het bericht van inschrijving voor de vaststelling van de restitutie bij uitvoer van tagge naar alle derde landen	28
2001/C 17/10	Wijziging van het bericht van inschrijving voor de vaststelling van de restitutie bij uitvoer van zachte tarwe naar alle derde landen, met uitzondering van sommige ACS-staten	28

I

(Mededelingen)

RAAD

RESOLUTIE VAN DE RAAD

van 14 december 2000

inzake geneesmiddelen voor kinderen

(2001/C 17/01)

DE RAAD VAN DE EUROPESE UNIE,

1. MEMOREERT dat bij de bepaling en de uitvoering van elk beleid en elk optreden van de Gemeenschap een hoog niveau van bescherming van de menselijke gezondheid moet worden verzekerd; dat het optreden van de Gemeenschap, dat een aanvulling vormt op het nationale beleid, gericht moet zijn op verbetering van de volksgezondheid, preventie van ziekten en aandoeningen bij de mens en het wegnemen van bronnen van gevaar voor de menselijke gezondheid;
2. NEEMT ER NOTA VAN dat bijna 20 % van de bevolking van de Gemeenschap, d.w.z. 75 miljoen mensen, tot de leeftijdsklasse van 0 tot 16 jaar behoort;
3. CONSTATEERT dat kinderen, wat hun behandeling betreft, kenmerken vertonen die naar gelang van hun leeftijd verschillen, zodat zij in de meeste gevallen niet met volwassenen kunnen worden gelijkgesteld. Een aan een kind toegediend geneesmiddel heeft meer bepaald specifieke eigenschappen op het vlak van farmacokinetica, doeltreffendheid en bijwerkingen. Bovendien vereist een voor kinderen bestemd geneesmiddel een aangepaste farmaceutische presentatie om een gemakkelijke en veilige toediening te waarborgen;
4. CONSTATEERT dat een groot deel van de geneesmiddelen die voor kinderen worden gebruikt, niet onderworpen is geweest aan een specifiek op die omstandigheden gerichte evaluatie en dat derhalve het risico bestaat dat deze geneesmiddelen niet beantwoorden aan de criteria inzake kwaliteit, veiligheid en doeltreffendheid zoals die voor volwassenen gelden;
5. MERKT OP dat het voorschrijven van geneesmiddelen aan kinderen dus zeer vaak buiten het kader van de vergunning voor het in de handel brengen geschiedt en dat, mede gelet op de geringe beschikbaarheid van gegevens omtrent de bewaking van geneesmiddelen voor kinderen, de gebruiksveiligheid in dit bevolkingssegment dus niet kan worden gedocumenteerd door studies voor toezicht nadat het geneesmiddel in de handel is gebracht;
6. ERKENT dat het beschikbaar stellen van geneesmiddelen voor kinderen op moeilijkheden stuit in verband met de farmaceutische en de klinische ontwikkeling. De noodzakelijke kosten van onderzoek en ontwikkeling kunnen niet worden afgeschreven, omdat iedere aandoening slechts bij een gering aantal kinderen in iedere leeftijdsklasse voorkomt;
7. IS VAN MENING DAT de ontwikkeling van geneesmiddelen voor kinderen, alsmede klinische tests waarbij kinderen worden betrokken, tot specifieke ethische bezwaren kunnen leiden en dat kinderen bijzondere bescherming dienen te genieten;
8. IS VAN MENING dat alle lidstaten te maken hebben met deze problematiek en dat een Europese aanpak voordelen biedt op het gebied van de epidemiologie, de volksgezondheid en de economie;
9. VERZOEKT DE COMMISSIE DERHALVE zo spoedig mogelijk passende voorstellen te doen in de vorm van aansporingen, regelgevende maatregelen of andere ondersteunende maatregelen op het gebied van klinisch onderzoek en ontwikkeling, rekening houdend met de ethische aspecten van klinisch onderzoek bij kinderen, zodat zowel de nieuwe als de reeds in de handel gebrachte geneesmiddelen voor kinderen volledig worden aangepast aan de specifieke behoeften van dit deel van de bevolking, alsmede rekeninghoudend met de internationaal erkende normen inzake de bescherming van minderjarigen met betrekking tot medisch-wetenschappelijk onderzoek.

Conclusies van de Raad betreffende het opzetten van een informatienetwerk over nieuwe trends en patronen inzake misbruik van drugs en polydruggebruik en de daaraan verbonden risico's

(2001/C 17/02)

De Raad van de Europese Unie neemt onderstaande richtsnoeren aan voor het opzetten van een informatienetwerk over nieuwe trends en patronen inzake misbruik van drugs en polydruggebruik en de daaraan verbonden risico's.

1. Overeenkomstig de drugsstrategie van de Europese Unie (2000-2004) en het actieplan voor de uitvoering ervan is het wenselijk een systeem op te zetten om sneller inzicht te verkrijgen in nieuwe trends en patronen inzake misbruik van drugs en polygebruik en de daaraan verbonden risico's.
2. Rekening houdend met de in elke lidstaat en op Europees niveau bestaande informatie-systemen is het niet nodig of wenselijk daartoe nieuwe structuren, nieuwe netwerken of nieuwe financiële verplichtingen voor de lidstaten te creëren.
3. Het Reitox-netwerk, dat is opgezet bij Verordening (EEG) nr. 302/93 van de Raad van 8 februari 1993 tot oprichting van een Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving (EWDD), moet zoveel mogelijk als basis worden gebruikt.
4. De activiteiten van het Reitox-netwerk zouden in twee richtingen kunnen worden uitgebouwd:
 - de waarneming van nieuwe trends en patronen inzake misbruik van drugs en polygebruik, en de daaraan verbonden risico's;
 - het snel doorgeven van deze informatie aan de overheid, en aan preventiedeskundigen en -actoren, die dan onverwijld aangepaste preventiemaatregelen kunnen uitvoeren.
5. Dit richtsnoer vereist dat de nationale knooppunten van het Reitox-netwerk in staat zijn gebruik te maken van de gegevens die door de andere betrokken organen of netwerken worden verstrekt (nationale dienst voor geneesmiddelenbeoordeling, instellingen voor volksgezondheid en netwerken van gezondheidswerkers, verenigingen voor preventie, ziekenhuis- en forensische laboratoria, enz.).
6. Binnen hun respectieve opdrachten worden het EWDD en het Europees Bureau voor de geneesmiddelenbeoordeling (EBG) ertoe aangemoedigd om samen, overeenkomstig hun bevoegdheden, een kader voor blijvende samenwerking te omschrijven teneinde op Europees niveau nuttige informatie uit te wisselen over het mogelijk misbruik van en de risico's verbonden aan het gebruik en/of polygebruik van psychoactieve middelen. Europol zou binnen de grenzen van zijn mandaat, hierbij betrokken moeten worden teneinde aanwijzingen te geven over nieuwe trends in de drugshandel.
7. Belangstellende lidstaten en op dit gebied werkzame nationale en Europese instanties (EWDD, Europees Bureau voor de geneesmiddelenbeoordeling, enz.) worden aangemoedigd om deel te nemen aan een uit de communautaire begroting gefinancierd proefproject inzake informatie-uitwisseling over nieuwe trends en patronen inzake misbruik van drugs en polydruggebruik. Tijdens een periode van 18 maanden zou dit proefproject ook de voorwaarden moeten bepalen — zowel in financieel opzicht als met betrekking tot de te bestrijken stoffen — die vervuld moeten zijn om dergelijke informatie onder een groot aantal landen te kunnen uitwisselen.
8. De Commissie en de lidstaten wordt verzocht na te gaan hoe deze doelstellingen kunnen worden verwezenlijkt.

COMMISSIE

Wisselkoersen van de euro ⁽¹⁾

18 januari 2001

(2001/C 17/03)

1 euro	=	7,4671	Deense kroon
	=	8,927	Zweedse kroon
	=	0,6385	Pond sterling
	=	0,9404	US-dollar
	=	1,4196	Canadese dollar
	=	111,28	Japanse yen
	=	1,5283	Zwitserse frank
	=	8,227	Noorse kroon
	=	80,11	IJslandse kroon ⁽²⁾
	=	1,693	Australische dollar
	=	2,1052	Nieuw-Zeelandse dollar
	=	7,448	Zuid-Afrikaanse rand ⁽²⁾

⁽¹⁾ Bron: door de Europese Centrale Bank gepubliceerde referentiekosten.

⁽²⁾ Bron: Commissie.

MEDEDELING VAN DE COMMISSIE**Diensten van algemeen belang in Europa**

(2001/C 17/04)

SAMENVATTING

Diensten van algemeen belang spelen een essentiële rol binnen het Europese maatschappijmodel. Het nieuwe artikel 16 van het EG-Verdrag erkent dat deze diensten deel uitmaken van de gemeenschappelijke waarden van de Europese Unie en de bijdrage die zij leveren aan de sociale en territoriale samenhang. Deze diensten van algemeen belang leveren ook een bijdrage aan het concurrentievermogen van de Europese economie als geheel. Ze worden verricht tegen de achtergrond van de onafgebroken ontwikkeling van markten en technologieën. De globalisering van het handelsverkeer, de voltooiing van de interne markt en snelle technologische veranderingen hebben de druk om nieuwe sectoren open te stellen voor mededinging doen toenemen. In dat licht heeft de Europese Raad van Lissabon de Commissie verzocht over te gaan tot actualisering van haar mededeling uit het jaar 1996 over de diensten van algemeen belang in Europa.

Het is in de eerste plaats aan de lokale, regionale of nationale overheidsinstanties zelf om met inachtneming van volledige transparantie vast te leggen wat zij beschouwen als de taken van diensten van algemeen belang en hoe deze dienen te worden uitgevoerd. De Gemeenschap zal er bij de toepassing van de regels van het Verdrag en met de instrumenten die haar ten dienste staan, zorg voor dragen dat het verrichten van deze diensten wat betreft prijs en kwaliteit optimaal voldoet aan de eisen van gebruikers en burgers in het algemeen.

In een aantal sectoren die qua omvang en netwerkstructuur van nature een Europese dimensie hebben, vinden reeds communautaire maatregelen plaats. Deze mededeling bevat de informatie die momenteel voorhanden is over de positieve gevolgen van deze acties voor de beschikbaarheid, kwaliteit en betaalbaarheid van diensten van algemeen belang in de betrokken sectoren.

Op grond van de ervaringen tot nu toe zijn de regels inzake mededinging en de interne markt van het Verdrag volledig verenigbaar met het verrichten van diensten van algemeen belang op een hoog niveau. In bepaalde omstandigheden, in het bijzonder wanneer de marktkrachten er alleen niet in slagen tot een bevredigende dienstverlening te komen, kunnen overheidsinstanties bepaalde dienstverrichters belasten met verplichtingen van algemeen belang en hun indien nodig bijzondere of uitsluitende rechten geven en/of een financieringsmechanisme instellen ten behoeve van de uitvoering van deze diensten.

Zowel lidstaten als de betrokken dienstverrichters hebben behoefte aan rechtszekerheid. De mededeling geeft een toelichting op de reikwijdte en de toepassingscriteria van de regels inzake mededinging en de interne markt. In de eerste plaats zijn deze regels uitsluitend van toepassing voorzover het gaat om economische activiteiten die het handelsverkeer tussen lidstaten negatief beïnvloeden. Indien de regels van toepassing zijn, wordt de beoordeling van de verenigbaarheid gebaseerd op drie beginselen, te weten:

- neutraliteit ten opzichte van de publiek- of privaatrechtelijke positie van ondernemingen;
- het recht van lidstaten om te definiëren wat diensten van algemeen belang zijn, waarbij wordt gecontroleerd op duidelijke fouten;
- proportionaliteit, die inhoudt dat de beperkingen ten aanzien van mededinging en de vrijheden van de interne markt niet verder gaan dan wat voor een effectieve tenuitvoerlegging van de taak noodzakelijk is.

Naarmate de context zich verder ontwikkelt en de Commissie meer ervaring opdoet met het toepassen van de regels inzake mededinging en de interne markt, zal zij doorgaan met het geven van toelichtingen.

De mededeling geeft ook aan hoe de Gemeenschap, uitgaande van artikel 16, samen met lokale, regionale en nationale autoriteiten kan werken aan een proactief beleid op Europees niveau teneinde te garanderen dat alle burgers van Europa toegang hebben tot de best mogelijke diensten.

1. INLEIDING

1. In 1996 diende de Commissie een mededeling in over de diensten van algemeen belang in Europa ⁽¹⁾. In die mededeling benadrukte de Commissie de belangrijke rol die taken van algemeen belang spelen als het gaat om het verwezenlijken van de fundamentele doelstellingen van de Europese Unie. De Commissie stelde voor om een verwijzing van deze strekking op te nemen in het Verdrag. De definitie van termen ⁽²⁾, de opvattingen en doelstellingen zoals neergelegd in de mededeling van 1996 over de toekomstige rol van deze diensten in de context van de interne markt, zijn ook vandaag nog relevant. Deze mededeling is een actuele versie van die van 1996.

2. Sinds de eerste mededeling is aangenomen, heeft er een aantal ontwikkelingen plaatsgevonden. Conform het voorstel van de Commissie is er in het Verdrag van Amsterdam een verwijzing opgenomen naar de rol die diensten van algemeen belang spelen. Het nieuwe artikel 16 van het EG-Verdrag strekt tot erkenning van het fundamentele karakter van de waarden die aan dergelijke diensten ten grondslag liggen, en benadrukt de noodzaak voor de Gemeenschap om zich bij het uitstippelen en uitvoeren van haar beleid rekening te houden met de rol die deze diensten spelen, en het wordt derhalve tot de beginselen van het Verdrag gerekend:

„Onverminderd de artikelen 73, 86 en 87 en gezien de plaats die diensten van algemeen economisch belang in de gemeenschappelijke waarden van de Unie innemen, als ook de rol die zij vervullen bij het bevorderen van sociale en territoriale samenhang, dragen de Gemeenschap en de lidstaten er, in het kader van hun onderscheiden bevoegdheden en binnen het toepassingsgebied van dit Verdrag zorg voor dat deze diensten functioneren op basis van beginselen en voorwaarden die hen in staat stellen hun taken te vervullen.”.

3. In de mededeling van 1996 werd opgemerkt dat uit het oogpunt van de Commissie diensten van algemeen economisch belang geenszins onverenigbaar waren met de interne markt en het mededingingsbeleid van de Gemeenschap, maar dat deze elkaar juist aanvulden bij het verwezenlijken van de fundamentele doelstellingen van het Verdrag. Van de wisselwerking ertussen zouden zowel individuele burgers als de maatschappij als geheel moeten kunnen profiteren.

4. Na 1996 zijn markten, technologie en gebruikersbehoeften zich in een hoog tempo blijven ontwikkelen. Met sectoren die zich rond die tijd in het liberaliseringsproces van het interne markt-programma bevonden, is inmiddels de nodige ervaring opgedaan. Ook op communautair niveau heeft het liberaliseringsproces niet stilgestaan. De kwaliteit en de bescherming van gebruikers konden worden gegarandeerd en in sommige gevallen verbeterd. Naarmate de betekenis van de interne markt toenam, zijn er vragen gerezen met betrekking tot de afbakening van bepaalde diensten die voorheen voornamelijk op niet-concurrerende

basis plaatsvonden, maar nu aantrekkelijk zijn gebleken of wellicht nog zullen blijken voor concurrenten. Bovendien hebben de technologische ontwikkelingen en met name de komst van de informatiemaatschappij geleid tot de conclusie dat een gebiedsgebonden aanpak van een aantal van dit soort diensten achterhaald is en dat in dit verband een grensoverschrijdend perspectief gevraagd wordt.

5. De positieve effecten van de liberalisering ten spijt, blijft er zorg bestaan wat betreft diensten van algemeen belang en communautair beleid. Sommige burgers vrezen dat de kwaliteit van de diensten van algemeen belang zou kunnen lijden onder de technologische veranderingen, de wijzigingen in de regelgeving en de ontwikkelingen in de behoeften van de consument. Traditionele dienstverrichters en overheidsinstanties die hen ondersteunen, sluiten zich daarbij aan en wijzen erop dat toepassing van het Gemeenschapsrecht de structuren voor het aanbieden van dergelijke diensten, die reeds lang hun waarde hebben bewezen, in gevaar zou kunnen brengen, en daarmee ook de kwaliteit van de dienstverlening aan het publiek. Concurrerende dienstverrichters in de particuliere sector daarentegen beweren dat de bestaande regelingen een ongerechtvaardigd voordeel inhouden voor de organisatie die zich in opdracht van de overheidsinstanties bezighoudt met het verrichten van dergelijke diensten, en dat ze inbreuk maken op het Gemeenschapsrecht.

6. Tegen die achtergrond en op verzoek van de Europese Raad van Lissabon en van die van Feira, is de Commissie begonnen met het bijwerken van de mededeling uit het jaar 1996. De doelstelling is tweeledig:

— het verschaffen van meer duidelijkheid over de rol van overheidsinstanties op verschillende niveaus en van bepalingen inzake mededinging en de interne markt met betrekking tot diensten van algemeen belang, teneinde te kunnen voorzien in de vraag naar meer rechtszekerheid van de zijde van de exploitanten. Daarbij zal met name worden gelet op de toepassing van de regels inzake staatssteun;

— het blijven werken aan een Europese kaderregeling met betrekking tot het goed functioneren van diensten van algemeen belang, waarbij lokale, regionale en nationale instanties en de Gemeenschap zelf een belangrijke rol spelen, overeenkomstig artikel 16 van het EG-Verdrag.

7. De mededeling is verdeeld in een aantal hoofdstukken. In hoofdstuk 2 wordt uiteengezet hoe de Commissie denkt over de taken die worden vervuld door diensten van algemeen belang. Hoofdstuk 3 verschaft helderheid over de toepassing van de regels inzake mededinging en de interne markt op de diensten van algemeen belang. Hoofdstuk 4 komt met voorlopige resultaten op grond van ervaringen met de toepassing van het beginsel van de universele dienstverlening in sectoren die in het kader van het interne markt-programma zijn geliberaliseerd. Nadere informatie over de situatie in afzonderlijke sectoren is te vinden in bijlage I. Hoofdstuk 5 geeft aanwijzingen om te komen tot verdere maatregelen, teneinde de kwaliteit van diensten van algemeen belang te verbeteren en een efficiënte ver-

⁽¹⁾ PB C 281 van 26.9.1996, blz. 3.

⁽²⁾ Zie bijlage II

strekking van deze diensten als essentieel onderdeel van het Europese maatschappijmodel te bewerkstelligen.

2. DE TAAK VAN DIENSTEN VAN ALGEMEEN BELANG

8. Het belang van de burger staat in het middelpunt van het communautaire beleid inzake diensten van algemeen belang. Diensten van algemeen belang zijn van grote betekenis voor het concurrentievermogen van de Europese industrie als geheel en voor de economische, sociale en territoriale samenhang. Als gebruikers van deze diensten verwachten Europese burgers inmiddels diensten van hoge kwaliteit tegen betaalbare prijzen. Publieke maatregelen op dit gebied worden derhalve voornamelijk afgestemd op de gebruikers en hun eisen. De Gemeenschap beschermt de doelstellingen van algemeen belang en neemt haar taak waar om het publiek te dienen.

9. Om hun taak te kunnen vervullen, moeten de betrokken overheidsinstanties volledige *transparantie* in acht nemen, door met enige nauwkeurigheid vast te leggen wat de behoeften van de gebruikers zijn voor wie de diensten van algemeen belang in het leven worden geroepen, wie verantwoordelijk is voor het opstellen van en het controleren van de naleving van relevante verplichtingen en hoe die verplichtingen concreet moeten worden uitgevoerd. Er dienen op het juiste niveau, communautair, nationaal, regionaal en lokaal, criteria te worden opgesteld voor diensten van algemeen belang. Het is van belang dat dergelijke maatregelen elkaar aanvullen en samenhangend zijn.

10. De behoeften van gebruikers dienen breed te worden gedefinieerd. De wensen van consumenten spelen duidelijk een belangrijke rol. Voor consumenten is het belangrijk dat de gewenste diensten universeel toegankelijk, van goede kwaliteit en betaalbaar zijn. Ook ondernemingen, en dan met name kleine en middelgrote ondernemingen, maken veelvuldig gebruik van diensten van algemeen belang en ook met hun behoeften moet rekening worden gehouden. De belangen van burgers bestrijken een nog breder gebied, o.a.:

- een goede bescherming van het milieu;
- specifieke behoeften van bepaalde bevolkingsgroepen, zoals gehandicapten en personen met een laag inkomen;
- de bereikbaarheid van diensten in afgelegen of ontoegankelijke gebieden.

11. De wensen van gebruikers met betrekking tot diensten van algemeen belang kunnen worden gedefinieerd aan de hand van een aantal beginselen. Zo moeten de volgende beginselen in acht worden genomen:

- de basisverplichtingen voor diensten van goede kwaliteit moeten duidelijk omschreven zijn en men dient ervoor te zorgen dat de diensten uit het oogpunt van volksgezondheid en veiligheid van een hoog niveau zijn;

— er moet volledige transparantie bestaan ten aanzien van bv. tarieven, bepalingen en voorwaarden in contracten en wat betreft de keuze voor en financiering van de dienstverrichters;

— gebruikers moeten kunnen kiezen tussen diensten en voor zover nodig moet er keuze tussen leveranciers en daadwerkelijke mededinging tussen leveranciers mogelijk zijn;

— er moeten, waar dit gerechtvaardigd is, regelgevende organen zijn die niet gebonden zijn aan exploitanten en er moet schadevergoeding mogelijk zijn via mechanismen voor klachtenbehandeling en geschillenbeslechting.

Hiertoe kunnen ook behoren: vertegenwoordiging van en actieve participatie van gebruikers wat betreft de definitie van diensten en de keuze voor de vorm van betaling.

12. De leveranciers van diensten van algemeen belang spelen ook een belangrijke rol. Op grond van hun ruime ervaring in het vervullen van de behoeften van gebruikers kunnen zij een belangrijke bijdrage leveren aan de verdere ontwikkelingen van dergelijke diensten. Om die reden moeten deze leveranciers net als gebruikers⁽³⁾ worden geraadpleegd. Niettemin moeten overheidsinstanties er in dit verband voor zorgen dat ze de behoeften van gebruikers duidelijk scheiden van die van leveranciers.

13. Overheidsinstanties zien zich geconfronteerd met de vraag hoe ze ervoor kunnen zorgen dat de taken die zij aan diensten van algemeen belang toekennen, worden uitgevoerd op de meest efficiënte wijze en op een hoog kwalitatief niveau. Dergelijke taken kunnen op verschillende manieren worden uitgevoerd. Bij de keuze voor een bepaalde wijze van uitvoering zal rekening worden gehouden met het volgende:

- technische en economische bijzonderheden van de desbetreffende dienst;
- specifieke eisen van gebruikers;
- het specifieke culturele en historische karakter in de desbetreffende lidstaat.

Het feit dat er ten aanzien van verschillende diensten verschillende middelen worden gekozen om deze te verrichten — of zelfs voor dezelfde dienst als de omstandigheden tussen de lidstaten onderling of binnen de lidstaat zelf verschillen — is derhalve niet daarmee in tegenspraak maar draagt juist in belangrijke mate bij aan de effectiviteit.

⁽³⁾ Het EVV en het ECG hebben een handvest voor diensten van algemeen belang voorgesteld dat een belangrijke bijdrage levert aan de actuele discussie over de toekomst van diensten van algemeen belang.

3. DIENSTEN VAN ALGEMEEN BELANG EN DE INTERNE MARKT

14. Diensten van algemeen economisch belang verschillen in zoverre van gewone diensten dat overheidsinstanties menen dat in deze diensten moet worden voorzien, ook als de markt daartoe zelf niet voldoende wordt gestimuleerd. Dit neemt niet weg dat de markt dikwijls het beste mechanisme is om in dergelijke diensten te voorzien. In tal van basisbehoeften als voedsel, kleding en onderdak wordt uitsluitend of vrijwel uitsluitend door de markt voorzien. Indien echter de overheid van mening is dat bepaalde diensten in het algemeen belang zijn en het marktmechanisme mogelijk niet in voldoende mate in deze diensten voorziet, kan zij overgaan tot het verstrekken van een bepaald aantal diensten, teneinde aan deze behoeften tegemoet te komen uit hoofde van haar verplichtingen tot het verrichten van diensten van algemeen belang. De uitvoering van deze verplichtingen kan, ofschoon niet noodzakelijk, ertoe leiden dat er bijzondere of uitsluitende rechten worden toegekend of dat er wordt voorzien in specifieke financieringsmechanismen. De definitie van een bepaalde taak van algemeen belang en de aanwijzing van de dienst die nodig is om die taak te vervullen, hoeven niet te impliceren dat wordt gekozen voor een bepaalde methode om die dienst te verstrekken. Een klassieke zaak in dit verband is de universele dienstverplichting⁽⁴⁾, d.w.z. de verplichting om een bepaalde dienst te verstrekken op het gehele grondgebied, tegen betaalbare prijzen en van vergelijkbare kwaliteit, ongeacht de rentabiliteit van individuele activiteiten.

15. Overheidsinstanties kunnen besluiten om alle exploitanten op een markt verplichtingen van algemeen belang op te leggen of, in sommige gevallen, één of een beperkt aantal exploitanten te belasten met specifieke verplichtingen, zonder bijzondere of uitsluitende rechten toe te kennen. Op die manier wordt de grootst mogelijke mededinging mogelijk gemaakt en behouden gebruikers een maximum aan vrijheid in hun keuze voor een bepaalde dienstverrichter. Als er maar één of een beperkt aantal van alle exploitanten die op een markt met elkaar concurreren, worden belast met openbaredienstverplichtingen en de anderen niet, kan men in voorkomende gevallen alle exploitanten die actief zijn op die betreffende markt, financieel laten bijdragen in de extra nettokosten van de desbetreffende dienst van algemeen belang in de vorm van een stelsel van extra lasten of een fonds voor openbare dienstverlening. In dat geval is het belangrijk dat het gedeelte dat gedragen wordt door een bepaalde onderneming in de juiste verhouding staat tot de marktactiviteit van die onderneming en duidelijk wordt gescheiden van overige lasten die verband houden met de normale uitoefening van bedrijfsactiviteiten.

16. Op dit moment wordt bijvoorbeeld in de Gemeenschap voorzien in openbare spraaktelefoniediensten volgens de universele dienstverplichtingen als vastgelegd in de com-

munautaire wetgeving, ondanks de volledige liberalisering van de telecommunicatiesector in 1998. De besluiten die begin jaren negentig zijn genomen ten gunste van een geleidelijke liberalisering vormden een weerslag van de ontwikkelingen die zich op dat moment op de markt en op technologisch gebied voordeden, hetgeen inhield dat het handhaven van bijzondere en uitsluitende rechten voor die sector niet langer een effectief en evenredig middel was om de inkomsten te waarborgen die exploitanten nodig hadden om universele diensten te kunnen aanbieden. Op een concurrerende markt werden de lidstaten door de communautaire kaderregeling in staat gesteld voorwaarden te scheppen om de kosten te delen voor het verlenen van universele diensten zoals vastgelegd op communautair niveau. De meeste lidstaten hebben het evenwel niet nodig geacht om dergelijke regelingen te treffen gezien de relatief lage kosten die ermee gemoeid zijn.

17. Bepaalde diensten van algemeen belang zijn echter niet geschikt om te worden verricht door een veelheid aan dienstverrichters, bijvoorbeeld wanneer er economisch gezien slechts één enkele dienstverrichter overlevingskansen zou hebben. In een dergelijke situatie zullen overheidsinstanties doorgaans uitsluitende en bijzondere rechten verlenen voor het verrichten van diensten van algemeen belang, door via aanbestedingsprocedures kortlopende concessies uit te geven. Mededinging ten tijde van de gunning is een middel om ervoor te zorgen dat de opdracht die een dienst van algemeen belang moet vervullen, wordt uitgevoerd tegen de laagst mogelijke kosten voor de overheid.

18. Indien geen van beide bovengenoemde opties leidt tot een bevredigende uitvoering van de taak van algemeen belang, kan men ertoe overgaan een individuele exploitant of een beperkt aantal exploitanten te belasten met de desbetreffende openbaredienstverrichting en bijzondere of uitsluitende rechten ten gunste van die ene exploitant of groep exploitanten toe te kennen of te handhaven. Onder dergelijke omstandigheden en in de hierboven beschreven situatie waarin de verlening van uitsluitende rechten is gebonden aan een aanbestedingsprocedure, kunnen overheidsinstanties financiële middelen ter beschikking stellen om ervoor te zorgen dat de exploitanten de specifieke openbare dienst waarmee zij zijn belast, kunnen uitvoeren.

19. Naleving van de bepalingen van het EG-Verdrag en met name de bepalingen inzake mededinging en de interne markt is geheel verenigbaar met het waarborgen van het verrichten van diensten van algemeen belang. Artikel 86 van het Verdrag, en met name artikel 86, lid 2, is de centrale bepaling die ervoor moet zorgen dat de doelstellingen van de Gemeenschap, inclusief de bepalingen inzake mededinging en vrijheid op de interne markt, geen beletsel vormen voor een effectieve uitvoering van de taak van algemeen economisch belang zoals toegewezen door de overheid. Dit artikel luidt:

„1. De lidstaten nemen of handhaven met betrekking tot de openbare bedrijven en de ondernemingen waaraan zij bijzondere of uitsluitende rechten verlenen, geen enkele maatregel welke in strijd is met de regels van dit Verdrag, met name die bedoeld in de artikelen 12 en 81 tot en met 89.

⁽⁴⁾ De begrippen universele en openbare dienstverplichting zijn erkend door de jurisprudentie van het Hof van Justitie (Zaak C-320/91 Corbeau [1993]; Zaak C-393/92 Almelo [1994]) en ontwikkeld in de communautaire wetgeving betreffende die diensten waarvoor een gemeenschappelijk regelgevingskader is ingesteld om een interne Europese markt te verwezenlijken (zie hieronder, hoofdstuk 4).

2. De ondernemingen belast met het beheer van diensten van algemeen economisch belang of die het karakter dragen van een fiscaal monopolie, vallen onder de regels van dit Verdrag, met name onder de mededingingsregels, voorzover de toepassing daarvan de vervulling, in feite of in rechte, van de hun toevertrouwde bijzondere taak niet verhindert. De ontwikkeling van het handelsverkeer mag niet worden beïnvloed in een mate die strijdig is met het belang van de Gemeenschap.
3. De Commissie waakt voor de toepassing van dit artikel en richt, voorzover nodig, passende richtlijnen of beschikkingen tot de lidstaten.”.
20. Om te kunnen nagaan welke gevolgen deze bepalingen hebben voor de regelingen die de overheidsinstanties hebben getroffen om te waarborgen dat bepaalde diensten aan het publiek worden verstrekt, is het zinvol om te wijzen op drie beginselen die aan de toepassing van artikel 86 ten grondslag liggen, te weten neutraliteit, vrijheid om te definiëren en proportionaliteit.
21. Neutraliteit ten opzichte van de publiek- of privaatrechtelijke positie van ondernemingen wordt gegarandeerd door artikel 295 van het EG-Verdrag. Enerzijds stelt de Commissie geen eisen wat betreft de vraag of het bij met het verrichten van diensten van algemeen belang belaste ondernemingen gaat om openbare of particuliere ondernemingen. Dit houdt in dat openbare ondernemingen dus niet geprivatiseerd hoeven te worden. Anderzijds zijn de regels van het Verdrag en in het bijzonder de regels inzake mededinging en de interne markt van toepassing, ongeacht of een onderneming openbaar of particulier is.
22. Lidstaten hebben de vrijheid om te definiëren wat zij beschouwen als diensten van algemeen economisch belang, en wel op basis van de specifieke kenmerken van de activiteiten, waarbij deze definitie uitsluitend op duidelijke fouten kan worden gecontroleerd. Zij kunnen de met deze functies belaste ondernemingen de bijzondere of uitsluitende rechten verlenen die nodig zijn om deze functies te vervullen en om het beheer ervan te regelen en hen eventueel te financieren. In gebieden die niet specifiek onder de communautaire regelgeving vallen, hebben lidstaten veel ruimte om hun beleid gestalte te geven en kunnen ze alleen worden gecontroleerd op duidelijke fouten. Of een dienst moet worden beschouwd als een dienst van algemeen belang en hoe die dienst moet worden beheerd is een kwestie die in de allereerste plaats op lokaal niveau wordt beslist. De Commissie dient er uitsluitend op toe te zien dat de gebruikte middelen verenigbaar zijn met het Gemeenschapsrecht. De in artikel 86, lid 2, genoemde uitzondering is echter alleen van toepassing als de taak van openbare dienstverrichting duidelijk is omschreven en als die taak door middel van een overheidsbesluit expliciet is opgelegd (inclusief contracten)⁽⁵⁾. Deze verplichting is noodzakelijk teneinde rechtszekerheid en transparantie tegenover de burgers te kunnen waarborgen. Bovendien kan
- de Commissie alleen onder die voorwaarde beoordelen of het evenredigheidsbeginsel in acht is genomen.
23. Proportionaliteit krachtens artikel 86, lid 2, houdt in dat de middelen die worden gebruikt voor het vervullen van de taak van algemeen belang niet zullen leiden tot onnodige verstoring van het handelsverkeer. Er dient met name op gelet te worden dat beperkingen van de regels van het EG-Verdrag, en met name beperkingen van de mededinging en beperkingen van de vrijheden van de interne markt niet verder gaan dan wat voor een effectieve tenuitvoerlegging van de taak noodzakelijk is. De uitvoering van de dienst van algemeen economisch belang moet worden gegarandeerd, en de met die dienst belaste ondernemingen moeten in staat worden gesteld de specifieke belasting en de extra nettokosten voor de taak die hun is toegewezen, te dragen. De Commissie oefent deze controle op de evenredigheid, die vatbaar is voor toetsing door het Hof van Justitie, op redelijke en realistische wijze uit, hetgeen blijkt uit de wijze waarop zij in feite gebruik maakt van de besluitvormingsbevoegdheden die haar bij artikel 86, lid 3⁽⁶⁾, zijn toegekend.
24. De in artikel 86 geformuleerde beginselen bieden ruimte voor een flexibel en contextgevoelig evenwicht dat rekening houdt met de verschillen per lidstaat wat betreft omstandigheden en doelstellingen en de technische restricties die per sector kunnen verschillen.
25. Op grond van de ervaring is al een voldoende ruime typologie mogelijk van de wijze waarop behoeften van algemeen belang en voorwaarden op het gebied van mededinging en de interne markt⁽⁷⁾ met elkaar in overeenstemming kunnen worden gebracht. Zoals hierboven beschreven, kunnen lidstaten kiezen uit verschillende mogelijkheden om het verrichten van diensten van algemeen belang te waarborgen. Men kan de markt openstellen voor mededinging, openbaardienstverplichtingen opleggen of kiezen voor het toekennen van bijzondere of uitsluitende rechten aan een enkele exploitant of een beperkt aantal exploitanten, al dan niet met financiering.
26. Wat betreft de kwestie van de financiering heeft het Europese Gerecht van eerste aanleg onlangs bepaald dat compensatie verleend door de staat aan een onderneming voor het uitvoeren van taken van algemeen belang staatssteun inhoudt in de zin van artikel 87, lid 1, van het EG-Verdrag⁽⁸⁾. Voor zover de onderneming niet profiteert van de uitzonderingen als omschreven in artikel 73 of 87, kan de compensatie niettemin verenigbaar zijn met het EG-Verdrag op basis van artikel 86, lid 2. Dat is het geval als

⁽⁶⁾ Zie de jaarlijkse verslagen van de Commissie over het mededingingsbeleid.

⁽⁷⁾ Als voorbeeld van de verenigbaarheid van de financiering van de publieke omroep met het mededingingsrecht op grond van artikel 86, lid 2, zie besluit van de Commissie van 24.2.1999 ten aanzien van steunmaatregel NN 70/98, Kinderkanal en Phoenix, PB 1999 C 238/3, en besluit van de Commissie van 29.9.1999 ten aanzien van steunmaatregel NN 88/98, BBC News 24, PB 2000 C 78/6.

⁽⁸⁾ Zaak T-106/95 FFSA [1997]; Zaak T-46/97 SIC [2000]; Zaak C-174/97P FFSA [1998].

⁽⁵⁾ Zaak C-159/94 EDF [1997].

- aan alle voorwaarden van deze bepaling is voldaan, en in het bijzonder als de compensatie de netto extra kosten voor de specifieke taak waarmee de onderneming is belast, niet te boven gaat. De Commissie is van mening dat, indien de compensatie wordt vastgesteld voor een passende periode na een openbare, doorzichtige en niet-discriminerende procedure, aangenomen mag worden dat dergelijke steun verenigbaar is met de regels inzake staatssteun zoals neergelegd in het Verdrag ⁽⁹⁾.
27. Nog voor kan worden uitgemaakt in hoeverre krachtens artikel 86 mag worden afgeweken van de regels inzake mededinging en de interne markt, is het de moeite waard om te beoordelen of dit soort communautaire regels in dit geval van toepassing zijn. Bij die beoordeling zijn drie overwegingen van belang: het verschil tussen economische en niet-economische activiteiten, het effect op het handelsverkeer tussen de lidstaten en het beleid van de Gemeenschap ten aanzien van zaken van geringe betekenis.
28. De voorwaarden die artikel 86 stelt, hebben betrekking tot diensten van algemeen economisch belang. Over het algemeen zijn de regels inzake de interne markt en mededinging niet van toepassing op niet-economische activiteiten en hebben ze daarom ook geen consequenties voor diensten van algemeen belang voor zover het niet-economische activiteiten betreft. Dit betekent in de eerste plaats dat aangelegenheden die typisch overheidsprerogatieven vormen (zoals het waarborgen van de interne en externe veiligheid, de rechtspleging, het onderhouden van externe betrekkingen en andere vormen van uitoefening van staatsgezag), zijn uitgesloten van de toepassing van de regels inzake mededinging en de interne markt. Bijgevolg zijn artikel 86 en de daarin genoemde voorwaarden niet relevant. Er is bijvoorbeeld een beslissing van het Europese Hof van Justitie dat een orgaan dat zich bezighoudt met de controle en het toezicht op het luchtruim en bijdragen ontvangt voor het gebruik van zijn lucht navigatiesysteem ⁽¹⁰⁾, of een privaatrechtelijk lichaam dat milieu-inspectietaken in een zeehaven verricht ⁽¹¹⁾, bevoegdheden uitoefent die karakteristiek zijn voor de bevoegdheden van een overheidsinstantie en een niet-economisch karakter hebben.
29. Ten tweede zijn ook diensten als nationaal onderwijs en stelsels van verplichte sociale zekerheid uitgesloten van de toepassing van de regels inzake mededinging en de interne markt. Wat de eerste soort diensten betreft, heeft het Europese Hof van Justitie bepaald dat de staat bij de organisatie
- en handhaving van een dergelijk stelsel niet de bedoeling heeft tegen vergoeding werkzaamheden te verrichten, doch ten behoeve van de eigen bevolking zijn sociale, culturele en opvoedkundige taak vervult ⁽¹²⁾. Wat de laatstgenoemde diensten betreft, heeft het Europese Hof van Justitie geoordeeld dat organisaties die zijn belast met het beheer van door de staat opgelegde socialezekerheidsstelsels, zoals de verplichte ziektekostenverzekering, die zijn gebaseerd op het beginsel van solidariteit, een uitsluitend sociale functie vervullen en geen economische activiteit uitoefenen, voor zover het gaat om organisaties zonder winstoogmerk en wanneer de betaalde uitkeringen niet in verhouding staan tot de hoogte van de verplichte bijdragen ⁽¹³⁾.
30. In algemenere zin vallen volgens de jurisprudentie van het Hof van Justitie ⁽¹⁴⁾ tal van activiteiten die worden uitgevoerd door organisaties welke grotendeels een sociale functie vervullen, geen winstoogmerk hebben en niet deelnemen aan industriële of sociale activiteiten, doorgaans niet onder de communautaire regels inzake mededinging en de interne markt. Hieronder vallen diverse niet-economische taken van organisaties als vakbonden, politieke partijen, kerken en religieuze genootschappen, consumentenorganisaties, wetenschappelijke verenigingen, liefdadigheidsinstellingen en hulpverleningsorganisaties. Indien echter een dergelijke organisatie in het kader van de uitvoering van een taak van algemeen belang aan economische activiteiten deelneemt, worden de communautaire regels volgens de in deze mededeling vervatte beginselen op de genoemde economische activiteiten toegepast, met name wat betreft de sociale en culturele context waarin de desbetreffende activiteiten plaatsvinden. Daarnaast zal de Commissie, voorzover het Gemeenschapsrecht op deze activiteiten van toepassing is en uit het oogpunt van een algemener bezinning over het gebruik van haar discretionaire bevoegdheden, eveneens onderzoeken of het in het belang van de Gemeenschap is om ten aanzien van deze zaken stappen te ondernemen, afhankelijk van haar juridische verplichtingen zoals neergelegd in het EG-Verdrag.
31. Er zij in dit verband ook op gewezen dat het mededingingsrecht van de Gemeenschap alleen van toepassing is als de gedragingen in kwestie het handelsverkeer tussen de lidstaten negatief kunnen beïnvloeden. De regels in het Verdrag die betrekking hebben op de vrijheid tot het verrichten van diensten zijn derhalve niet van toepassing indien alle aspecten van dergelijke activiteiten binnen de grenzen van één lidstaat blijven.
32. Wat de antitrustregels (artikelen 81 en 82 van het EG-Verdrag) betreft, zal een activiteit die slechts een verwaarloosbare invloed heeft op de markt — en dat kan het geval

⁽⁹⁾ Voor de toepassing van hetzelfde beginsel, zie de ontwerpverordening inzake vervoer over land, COM(7) 2000/9 van 26 juli 2000, en de doorzichtigheidsrichtlijn, Richtlijn 2000/52/EG van de Commissie van 26.7.2000 tot wijziging van Richtlijn 80/723/EEG (PB L 193 van 29.7.2000).

⁽¹⁰⁾ Zaak C-364/92 SAT/Eurocontrol [1994].

⁽¹¹⁾ Zaak C-343/95 Diego Calí [1997].

⁽¹²⁾ Zaak 263/86 Humbel [1988].

⁽¹³⁾ Zaken C-159/91 en C-160/91 Poucet [1993].

⁽¹⁴⁾ Zaak C-109/92 Wirth [1993].

zijn bij een aantal diensten van algemeen belang met lokaal karakter — in het algemeen geen negatieve invloed hebben op het handelsverkeer tussen de lidstaten en derhalve niet onder de communautaire regels vallen ⁽¹⁵⁾. Tevens dient te worden verwezen naar het beleid om zaken van geringe betekenis niet krachtens de communautaire mededingingsregels te vervolgen, zoals de Commissie in detail heeft uiteengezet ⁽¹⁶⁾. Ook hier geldt dat veel lokale diensten waarschijnlijk zullen worden beschouwd als zaken van geringe betekenis. De Commissie zal derhalve vermeende schendingen van antitrustregels in dit verband niet hoeven vervolgen.

33. Wat betreft de beoordeling aan de hand van de regels inzake staatssteun van het EG-Verdrag geldt dat een relatief geringe hoeveelheid steun of de relatief geringe omvang van de onderneming die de steun ontvangt op zich niet de mogelijkheid uitsluit dat het intracommunautaire handelsverkeer negatief wordt beïnvloed. Volgens de vaste rechtspraak is er slechts sprake van negatieve beïnvloeding van het handelsverkeer als de onderneming die de steun ontvangt deelneemt aan een economische activiteit die handel tussen lidstaten behelst. De Commissie heeft ook plafonds vastgesteld met betrekking tot de toepasselijkheid van de regels inzake staatssteun ⁽¹⁷⁾. Bijgevolg zijn vermoedelijk tal van lokale diensten uitgesloten van het toepassingsgebied van de regels inzake staatssteun.
34. Voorts moet de openbare financiering van diensten van algemeen economisch belang, die het handelsverkeer negatief kan beïnvloeden, worden gezien in het licht van de specifieke bepalingen inzake staatssteun in het Verdrag teneinde te kunnen beoordelen of de steun toch toelaatbaar is. Behalve de uitzondering uit hoofde van artikel 86, lid 2, kan er een aantal specifieke vrijstellingen van het uitzonderingen op het verbod op staatssteun worden toegepast. In dit verband zijn met name van belang de derogaties ten gunste van steun aan de vervoerssector (artikel 73) en van steun om de cultuur en de instandhouding van het culturele erfgoed te bevorderen (artikel 87, lid 3,

onder d) ⁽¹⁸⁾. Bepalingen inzake de verenigbaarheid krachtens artikel 87, lid 3, zijn neergelegd in kaderregelingen en richtsnoeren zoals die voor staatssteun aan kleine en middelgrote ondernemingen ⁽¹⁹⁾. (KMO's), ondernemingen in stedelijke probleemgebieden ⁽²⁰⁾, werkgelegenheid ⁽²¹⁾ en opleiding ⁽²²⁾, regionale steun ⁽²³⁾, steun ten behoeve van het milieu ⁽²⁴⁾ en onderzoek en ontwikkeling ⁽²⁵⁾.

35. De beginselen die zijn neergelegd in de onderhavige mededeling hebben betrekking op alle economische sectoren. De Commissie heeft bijvoorbeeld in 1998, naar aanleiding van een verzoek van de Europese Raad, een verslag aan de Raad van Ministers inzake diensten van algemeen belang in de banksector ⁽²⁶⁾ goedgekeurd, die was gebaseerd op een vragenlijst gericht aan alle lidstaten. Het onderzoek van de Commissie toonde aan dat een aantal lidstaten van mening is dat bepaalde kredietinstellingen specifieke taken vervullen die te beschouwen zijn als diensten van algemeen economisch belang. Deze taken hebben met name betrekking

⁽¹⁵⁾ Volgens het Europese Hof van Justitie (Zaken C-215/96 en C-216/96 Bagnasco [1999]) zijn er gevolgen voor de handel tussen lidstaten wanneer op grond van een aantal objectieve elementen feitelijk en rechtens met een voldoende mate van waarschijnlijkheid kan worden verwacht dat het bewuste gedrag op de handelsstromen tussen lidstaten een zodanige invloed kan uitoefenen dat de verwezenlijking van de doelstelling van een interne markt in alle lidstaten wordt geschaad. Bij het opstellen van deze criteria moet worden verwezen naar de positie en de belangrijkheid van de betrokken partijen op de relevante markt.

⁽¹⁶⁾ Bekendmaking inzake overeenkomsten van geringe betekenis die niet vallen onder artikel 81, lid 1 (PB C 372 van 9.12.1997, blz. 13).

⁽¹⁷⁾ Bekendmaking inzake de de minimis-regel betreffende overheidssteun (PB C 68, 6.3.1996, blz. 9) die zal worden gevolgd door een de minimis-verordening inzake staatssteun, waarvan het ontwerp is gepubliceerd in PB C 89 van 28.3.2000, blz. 6.

⁽¹⁸⁾ Om van de derogatie op het algemeen verbod van staatssteun ingevolge artikel 87, lid 3, onder d), te kunnen profiteren, moet de steun worden gebruikt voor culturele doeleinden, zoals filmproductie. Zie bijvoorbeeld het besluit van de Commissie van 29 juli 1998 om geen bezwaar te maken tegen de Franse steunregeling voor de productie van films (N 3/98, PB 1998 C 279) en de daarop volgende besluiten om geen bezwaar te maken tegen de steunregelingen voor de productie van films in Duitsland (Bund) (N 4/1998, Beschikking van 21.4.1999, PB 1999 C 272/4), Ierland (N 237/2000, besluit van 28.6.2000, nog niet in het PB gepubliceerd), Nederland (N 486/1997, besluit van 25.11.1998, PB 1999 C 120/2) en Zweden (N 748/1999, Beschikking van 2.2.2000, PB 2000 C 134/3). Zoals uit deze besluiten blijkt, maakt artikel 87, lid 3), onder d), het mogelijk om op grond van de specifieke omstandigheden in elke lidstaat steun voor de productie van films toe te kennen, en in het bijzonder dat er flexibiliteit wordt betracht bij de evaluatie van de steun voor low-budget en moeilijke films. In afwachting van de uitkomst van de herziening van de steunregelingen in andere lidstaten zal de Commissie de behoefte aan een nauwkeuriger kaderregeling vaststellen. Dit geschiedt in nauw overleg met de lidstaten (zie de Mededeling van de Commissie van 14.12.1999 inzake „Beginselen en richtsnoeren voor het audiovisuele beleid van de Gemeenschap in het digitale tijdperk”, COM(1999) 657 def.).

⁽¹⁹⁾ Richtsnoeren inzake staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen (PB C 213, 23.7.1996, blz. 4), die zullen worden gevolgd door een generieke vrijstelling. Verordening betreffende staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen, waarvan het ontwerp is gepubliceerd in (PB C 89 van 28.3.2000, blz. 15).

⁽²⁰⁾ Richtsnoeren inzake staatssteun voor ondernemingen in stedelijke probleemgebieden (PB C 146 van 14.5.1997, blz. 6).

⁽²¹⁾ Richtsnoeren inzake steunmaatregelen inzake werkgelegenheid (PB C 334 van 12.12.1995, blz. 4).

⁽²²⁾ Kaderregeling inzake opleidingssteun (PB C 343 van 11.11.1998, blz. 10), die zal worden gevolgd door een generieke vrijstelling. Verordening betreffende opleidingssteun, waarvan het ontwerp is gepubliceerd in PB C 89 van 28.3.2000.

⁽²³⁾ Richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen (PB C 74 van 10.3.1998, blz. 9).

⁽²⁴⁾ Communautaire richtsnoeren inzake staatssteun ten behoeve van het milieu (PB C 72 van 10.3.1994, blz. 3).

⁽²⁵⁾ Communautaire kaderregeling inzake staatssteun voor onderzoek en ontwikkeling (PB C 45 van 17.2.1996, blz. 5).

⁽²⁶⁾ Verslag van de Europese Commissie aan de Raad van Ministers, „Diensten van algemeen economisch belang in de banksector”, goedgekeurd door de Commissie op 17 juni 1998 en voorgelegd aan de Ecofin-Raad op 23 november 1998.

op het stimuleren van kleine en middelgrote ondernemingen, het verstrekken van of garant staan voor exportkredieten, leningen voor de sociale woningbouw, gemeentelijke financiering, de financiering van infrastructuurprojecten en regionale ontwikkeling. Twee lidstaten beschouwen het ter beschikking stellen van een allesomvattende, overal bereikbare (als bedoeld in alinea 10) financiële infrastructuur door een bepaalde groep kredietinstellingen als een dienst van algemeen economisch belang. Het verslag concludeert dat per geval moet worden beoordeeld of het systeem of de taak in kwestie verenigbaar is met artikel 86, lid 2, van het EG-Verdrag.

36. Naarmate markten en technologieën zich verder ontwikkelen, zullen overheidsinstanties en exploitanten in toenemende mate worden geconfronteerd met nieuwe onzekerheden betreffende de vraag in hoeverre hun activiteiten onder het EG-recht vallen. De Commissie zal zich derhalve blijven bezinnen op een optimaal gebruik van de instrumenten die haar ter beschikking staan om de rechtszekerheid te vergroten. Wanneer zij eenmaal ervaring heeft opgedaan met nieuwe situaties die zich voordoen op het gebied van diensten van algemeen belang, zal de Commissie meer helderheid trachten te verschaffen over het toepassingsbereik van en de criteria voor verenigbaarheid met de EG-regelgeving. Dit zal gewoontegetrouw geschieden in nauw overleg met de lidstaten. De Commissie zal daarbij onder meer gebruik maken van mededelingen, richtsnoeren en groepsvrijstellingsverordeningen.

4. ERVARING MET DE LIBERALISERING VAN BEPAALDE DIENSTEN VAN ALGEMEEN BELANG

37. Toen de mededeling van 1996 werd opgesteld, was reeds besloten de markten voor verscheidene belangrijke diensten van algemeen belang krachtens het interne marktprogramma te liberaliseren, maar het was nog te vroeg om te beoordelen wat de gevolgen daarvan ten aanzien van kwaliteit, prijzen en beschikbaarheid van diensten zouden kunnen zijn. Voor sommige sectoren, met name telecommunicatie, geldt dit niet langer. In het algemeen is er echter nog steeds gebrek aan actuele en betrouwbare gegevens over de belangrijkste aspecten aan de hand waarvan de ervaring op het gebied van deze diensten kan worden beoordeeld. De meest volledige informatie is beschikbaar voor telecommunicatie, gevolgd door het luchtvervoer. Wat betreft energie bestaat er een grote hoeveelheid gegevens over prijsniveaus, en de Commissie heeft een onderzoek opgezet dat voortbouwt op het werk dat reeds door Eurostat is verricht om voortdurend toezicht te houden op „mededingingsindicatoren”, een aantal factoren die het reële mededingingspeil op de markt aangeven. Voorts heeft de Commissie antwoorden van lidstaten ontvangen over niveaus en doelstellingen van openbare dienstverlening in de sectoren gas en elektriciteit, en op grond hiervan bereidt de Commissie een mededeling voor die zal dienen als maatstaf om de normen van de openbare dienstverlening te handhaven en op een hoger plan te brengen.

38. Uit de momenteel beschikbare informatie kan worden afgeleid dat de liberalisering van diensten krachtens het interne marktprogramma een positieve invloed heeft gehad

op de beschikbaarheid, kwaliteit en betaalbaarheid van diensten van algemeen belang. Dit betekent evenwel niet dat dergelijke diensten noodzakelijkerwijs bevredigend functioneren. Andere factoren spelen een rol, zoals de prijs van de apparatuur die nodig is voor een verbinding, verstoppingen of diverse concurrentieverstorende praktijken die nog niet doeltreffend zijn aangepakt, of het gebrek aan effectieve schadevergoedingsmechanismen voor gebruikers die te maken krijgen met diensten die niet naar behoren functioneren. De voordelen van de liberalisering zijn nog niet volledig zichtbaar geworden voor alle geledingen van de samenleving en van de Gemeenschap.

39. Universele dienstverlening, in het bijzonder de vaststelling van specifieke universele dienstverplichtingen, is een belangrijke factor bij de marktliberalisering in de Europese Unie van dienstverlenende sectoren als telecommunicatie. Door het omschrijven en waarborgen van de universele dienstverlening wordt de permanente toegankelijkheid en kwaliteit van gevestigde diensten tijdens de overgang van een monopoliepositie naar openlijk concurrerende markten voor alle gebruikers en consumenten gehandhaafd. Universele dienstverlening binnen een klimaat van open en concurrerende telecommunicatiemarkten wordt gedefinieerd als een minimumpakket van diensten van een gegeven kwaliteit waartoe alle gebruikers en consumenten in het licht van specifieke nationale voorwaarden toegang hebben tegen een betaalbare prijs. Deze bepalingen vormen het startpunt voor verbeteringen in de kwaliteit en prijs van de dienstverlening, die door de mededinging worden geïnspireerd.

4.1. Telecommunicatie

40. Universele dienstverlening als momenteel omschreven in de communautaire telecommunicatiewetgeving omvat het aanbieden van diensten op het gebied van spraaktelefonie, fax en spraakbandgegevensoverdracht via modems (d.w.z. toegang tot het Internet). Gebruikers dienen op een vaste lokatie toegang te hebben tot internationale en nationale gesprekken, alsmede tot noodhulpdiensten. De omschrijving behelst tevens het verlenen van bijstand door de exploitant, telefoonboekdiensten, openbare betaaltelefoons en speciale voorzieningen voor klanten met een handicap of bijzondere sociale behoeften. Zij heeft geen betrekking op mobiele telefonie of op breedbandtoegang tot het Internet.

41. Volgens een recent onderzoek⁽²⁷⁾ heeft 96 % van de Europese huishoudens thuis toegang tot spraaktelefonie. Iets meer dan de helft van de resterende huishoudens heeft geen interesse of heeft alternatieve toegangsmogelijkheden. Minder dan 2 % heeft om financiële redenen geen toegang tot spraaktelefonie. Sinds begin 1998 hebben alle klanten van aanzienlijke prijsverlagingen genoten: in het eerste jaar alleen al daalden de prijzen met 40 % voor internationale gesprekken, 30 % voor lange-afstandsgesprekken en 30 % voor regionale telefoongesprekken; de prijs van lokale gesprekken is evenwel niet belangrijk verlaagd. Gemiddeld zijn de prijzen over de periode 1997-1999 voor privé-gebruikers met meer dan 40 % gedaald.

⁽²⁷⁾ Gallup Europe, verslag: „The situation of telecommunications services in the regions of the European Union”, april 2000.

42. Mededinging heeft de ontwikkeling van de mobiele telefonie een flinke impuls gegeven. Sinds de liberalisering is het dekkingspercentage gestegen van 11 % tot 48 % van de bevolking. Een interessant gegeven is dat huishoudens met een laag inkomen vaker uitsluitend van mobiele telefonie gebruik maken dan huishoudens met een hoog inkomen (respectievelijk 6 % en 2 %), hoewel het totale gebruik toeneemt met het inkomen. Hieruit blijkt dat voor een belangrijk aantal huishoudens met een laag inkomen de mobiele telefoon een aanvaardbaar alternatief voor vaste telefonie vormt, ook al ontbreken universele dienstverplichtingen.
43. Omdat men binnenkort dankzij de derde generatie mobiele telefoons en via de TV toegang tot het Internet heeft en dus niet meer afhankelijk zal zijn van computers (33 % van de huishoudens in de EU) om van het Internet gebruik te kunnen maken, zullen de dekkingspercentages de komende vijf jaar naar verwachting uiterst snel groeien.
44. Abonnees op het platteland blijken niet te worden benadeeld als het gaat om de verspreiding van wezenlijke diensten. In het algemeen hebben plattelandshuishoudens namelijk meer telefoonapparatuur dan huishoudens in grote steden. Het blijkt dat inkomen een veel grotere invloed heeft op de dienstverlening dan de vraag of iemand op het platteland of in de stad woont.
- #### 4.2. Vervoer
45. De geleidelijke openstelling van de markt voor luchtvervoer werd op 1 juli 1998 voltooid. In haar vorig jaar goedgekeurde mededeling beoordeelde de Commissie de gevolgen van tien jaar liberalisering⁽²⁸⁾. De liberalisering van het luchtvervoer heeft geleid tot een toename van het aantal luchtvaartmaatschappijen van 132 in 1993 tot 164 in 1998. Het marktaandeel van de gevestigde nationale luchtvaartmaatschappijen is gestaag gedaald en het aantal routes dat door meer dan twee ondernemers wordt geëxploiteerd is sinds 1992 verdrievoudigd. Door het steeds grotere aantal promotietarieven is het scala van aantrekkelijke tarieven voor gebruikers toegenomen. De flexibele tarieven zijn daarentegen blijven stijgen. Zij zijn tweemaal zo hoog als de promotietarieven.
46. De mate van mededinging op een route heeft een belangrijke invloed op de prijs van het luchtvervoer. De tarieven dalen wanneer een markt van een monopolie een duopolie wordt of meer dan twee luchtvaartmaatschappijen toelaat. Wanneer drie of meer luchtvaartmaatschappijen op eenzelfde route gaan opereren, terwijl daarvoor sprake was van een monopolie, bedraagt de prijsverlaging voor zakelijke tarieven 10 %, voor economy-tarieven 17 % en voor promotietarieven 24 %.
47. De effecten van de liberalisering worden door een aantal factoren vertraagd of beperkt. De toegang tot „slots” en beperkingen van de luchthavencapaciteit vormen een reëel probleem voor nieuwkomers. Loyaliteitsregelingen als vaste klantenprogramma's [FFP = frequent flier programme] zijn gunstig voor luchtvaartmaatschappijen met grote netwerken, die reizigers meer mogelijkheden bieden om spaarpunten te vergaren en te gebruiken. Dit pakt in het bijzonder nadelig uit voor rendabele, kleinschalige luchtvaartmaatschappijen. De hoge kosten en lage kwaliteit van de gronddiensten voegen een vast kostenelement toe dat het voor nieuwkomers moeilijker maakt wat betreft de prijs concurrerend te werken. Ten slotte zorgen verstoppingen en inefficiënt gebruik van het beschikbare luchtruim ervoor dat de kwaliteit van de dienstverlening vermindert en er vaker vertragingen optreden.
48. Door het opleggen van openbaredienstverplichtingen kunnen enkele van deze moeilijkheden worden overwonnen. De Commissie houdt toezicht op de keuze van de route en de gestelde normen. Sinds 1993 zijn er openbare dienstverplichtingen ingevoerd voor meer dan honderd routes binnen de Gemeenschap, voornamelijk in Frankrijk, Ierland en Portugal, maar ook in Zweden, Duitsland, Italië en het Verenigd Koninkrijk. Dit vertegenwoordigt echter slechts een zeer klein percentage van het totale luchtverkeer van de Gemeenschap.
49. Door marktontwikkelingen ondergaat het aanbod van reizigersdiensten in het spoorweg- en wegvervoer momenteel grote veranderingen. Verscheidene exploitanten zijn begonnen een actieve rol te spelen in andere lidstaten. Tegelijkertijd zijn de lidstaten begonnen thuismarkten voor mededinging open te stellen. De harmonisatie van een basisniveau van mededinging en minimale transparantie-eisen bij het toekennen van dienstverleningscontracten werden noodzakelijk geacht om een hoge kwaliteit te garanderen. De Commissie heeft een nieuwe kaderregeling⁽²⁹⁾ voorgesteld die ervoor zal zorgen dat exploitanten in het openbaar vervoer een zodanige concurrentiedruk ervaren dat zij hun reizigers betere diensten verlenen, de kosten in bedwang houden en het hoogst mogelijke veiligheidsniveau realiseren.
- #### 4.3. Energie
50. Vergeleken met telecommunicatie of luchtvervoer is er veel minder informatie beschikbaar over de gevolgen van de liberalisering van de energiesector voor diensten van algemeen belang. Het openstellen voor de mededinging van de sectoren gas en elektriciteit is van zo recente datum dat er op het operationele vlak nog geen conclusies kunnen worden getrokken. In de meeste landen, uitgezonderd België, Denemarken en Ierland, hebben de gezinshuishoudingen in de EU tussen juli 1996 en januari 2000 geprofiteerd van een prijsverlaging van gemiddeld 5,2 %. Voor kleine ondernemingen gold een grotere verlaging van gemiddeld 7,9 %, hoewel in Denemarken en Griekenland sprake was van een aanzienlijke stijging.

⁽²⁸⁾ COM(1999) 182 def. van 20 juli 1999.

⁽²⁹⁾ COM(2000) 9 van 26 juli 2000.

4.4. De beoordeling van diensten van algemeen belang door consumenten

51. Als onderdeel van de serie Eurobarometeropiniepeilingen⁽³⁰⁾ werd aan huishoudens hun mening over enkele diensten van algemeen belang gevraagd. De enquête vormt een aanvulling op de uitvoeriger gegevens die voor telecommunicatie beschikbaar zijn op grond van het hierboven besproken verslag over privé-gebruik. De resultaten zijn van belang omdat zij een vergelijking tussen verschillende soorten diensten mogelijk maken. Hoe diensten zich in de loop van de tijd hebben ontwikkeld, kan evenwel niet worden aangegeven. Dat de aard van de antwoorden per lidstaat belangrijk verschilt, lijkt erop te duiden dat de verwachtingen die men van diensten heeft, in sterke mate bepalen hoe tevreden men is. Daarom zijn vergelijkingen tussen de verschillende soorten diensten waarschijnlijk verhelderder dan de waardeoordelen die in de afzonderlijke antwoorden worden gegeven.
52. De tevredenheid van de consument over een aantal aspecten (toegang, prijs, kwaliteit, beschikbare informatie, voorwaarden, klachten) werd afzonderlijk gemeten voor een vast pakket van diensten bestaande uit telefoon-, elektriciteits-, gas- en watervoorziening, postdiensten, stadsvervoer en intercity-spoorwegdiensten. Zowel de toegang tot de verschillende diensten als de mate waarin daarvan gebruik werd gemaakt, verschilden aanzienlijk. Bijvoorbeeld bijna 13 % heeft geen toegang tot gas. Bijna 7 % beweerde zelfs geen toegang tot intercityspoorwegdiensten te hebben en bijna 5 % ontbeerde toegang tot lokale vervoersdiensten. Elektriciteit, de post en watervoorziening kwamen het dichtst bij werkelijk universele beschikbaarheid. Uit het antwoord „niet van toepassing” op latere vragen kan worden opgemaakt dat mensen in vrij sterke mate van diensten gebruik maken naar gelang de concrete beschikbaarheid ervan.
53. Wat betreft prijzen werden postdiensten het positiefst gewaardeerd, gevolgd door nutsvoorzieningen. Men is evenwel zeer ontevreden over het huidige prijenniveau, hetgeen kan worden afgeleid uit het feit dat meer dan 30 % van de respondenten alle prijzen ongerechtvaardigd of buitensporig vinden. Telefoondiensten en spoorwegdiensten over lange afstand kregen de slechtste beoordeling. De kwaliteit van de diensten wordt in het algemeen als goed beschouwd, uitgezonderd die van het vervoer en in mindere mate van postdiensten. Als gekeken wordt naar prijzen kwaliteitsbeoordeling samen, blijken spoorwegdiensten over lange afstand duidelijk niet goed te scoren. Nutsvoorzieningen (elektriciteit, gas en water) voldoen het beste aan de verwachtingen van de consument, terwijl de meningen over communicatiemiddelen en lokaal vervoer meer verdeeld zijn. Over de behandeling van klachten is men ook zeer ontevreden, hetgeen kan worden afgeleid uit het feit dat voor iedere onderzochte dienst de behandeling door meer dan 45 % van de respondenten als slecht of zeer slecht wordt beschouwd.

⁽³⁰⁾ Eurobarometer nr. 53 van juli 2000 „The Europeans and Services of General Interest”.

5. EEN EUROPEES PERSPECTIEF

54. De doelstellingen van de Gemeenschap blijven onveranderd: het ondersteunen van het concurrentievermogen van de Europese economie op steeds opener wereldmarkten, het bijdragen tot een betere bescherming van en een groter vertrouwen bij de consument, o.a. door hem meer keuze, een betere kwaliteit en lagere prijzen te bieden, en het versterken van de economische, sociale en territoriale samenhang. Diensten van algemeen belang spelen een sleutelrol in de verwezenlijking van deze doelstellingen. Efficiënte diensten zijn in belangrijke mate bepalend voor het kiezen van een locatie voor productieactiviteiten, wegens de voordelen voor de bedrijven die daarvan gebruik maken, en voor de werknemers die in het gebied wonen. Het bestaan van een netwerk van diensten van algemeen belang vormt een wezenlijk element van sociale samenhang; omgekeerd is het verdwijnen van dergelijke diensten een voorbode van de leegloop van een plattelandsgebied of het verval van een stad. De Gemeenschap heeft zich ertoe verbonden de functie van deze diensten intact te houden en de doeltreffendheid ervan te verbeteren.
55. Om deze doelstellingen te bereiken, houdt de Gemeenschap naar behoren rekening met het subsidiariteitsbeginsel. Om dit beginsel na te leven, en met name lidstaten de vrijheid te geven zelf vast te stellen wat een dienst van algemeen belang inhoudt, dient er zorgvuldig te worden onderzocht welke rol de verschillende overheidsniveaus in de regulering van zulke diensten moeten hebben. De Commissie zal haar standpunt over dit onderwerp verder uitwerken in het toekomstige Witboek inzake governance.
56. Het nieuwe artikel 16 van het Verdrag erkent uitdrukkelijk de rol die diensten van algemeen economisch belang spelen bij het bevorderen van economische, sociale en territoriale samenhang, en acht het als plicht van de Gemeenschap hen in staat te stellen hun taken te vervullen. Het belang van deze bepalingen werd door de staats- en regeringshoofden tijdens hun top in Lissabon in maart 2000 onder woorden gebracht⁽³¹⁾:
- „De Europese Raad acht het van essentieel belang dat in het kader van de interne markt en van een kennis-economie ten volle rekening wordt gehouden met de verdragsbepalingen inzake diensten van algemeen economisch belang en ondernemingen die met het verlenen van die diensten zijn belast.”.
57. Zowel deze politieke uitspraak als de veranderingen die zich momenteel voordoen, wijzen op de noodzaak van een proactieve houding ten opzichte van de diensten van algemeen belang, een houding die de op de interne markt gebaseerde aanpak insluit en overstijgt. In deze geest blijft de Commissie, samen met de instanties op het nationale,

⁽³¹⁾ Europese Raad van Lissabon, 23-24 maart 2000, conclusies van het Voorzitterschap, SN 100/00, punt 19.

regionale en lokale niveau, ten gunste van de burger op drie fronten een Europees perspectief inzake diensten van algemeen belang bevorderen: door zich maximaal toe te leggen op het openstellen van de markt; door de coördinatie en solidariteit in Europa te versterken; en door andere communautaire bijdragen ter ondersteuning van de diensten van algemeen belang te ontwikkelen.

5.1. Maximaal streven naar het openstellen van de markt

58. Bij het openstellen van markten voor economische dienstverlening, met name netwerkdiensten, en de bijbehorende invoering van universele of openbare dienstverplichtingen moet rekening worden gehouden met de specifieke eigenschappen van iedere sector, inclusief de mate waarin marktintegratie reeds heeft plaatsgevonden. De gemeenschappelijke doelstelling is de Europese burger via de ontwikkeling van een concurrerende interne markt van dienst te zijn. Deze doelstelling werd nog eens bekrachtigd door de Europese Raad van Lissabon, die opriep tot een versnelde liberalisering op het gebied van gas, elektriciteit, vervoer en postdiensten en die de Commissie verzocht een voortgangsverslag op te stellen en passende voorstellen voor te bereiden voor zijn vergadering in het voorjaar van 2001.

59. De Commissie blijft voor het openstellen van markten de volgende beginselen hanteren:

- het gebruik van evaluatiehulpmiddelen om de werking, prestaties en het concurrentievermogen van diensten van algemeen belang te beoordelen, zodat de regelgeving kan worden aangepast aan technologische veranderingen (waardoor de mogelijkheden tot grensoverschrijdende dienstverlening binnen de interne markt toenemen), nieuwe consumentenbehoeften en nieuwe wensen van algemeen belang. De globale richtsnoeren voor het economisch beleid en het verslag betreffende de uitvoering ervan en de jaarlijkse mededeling van de Commissie Economische hervorming: Verslag over de werking van de producten- en kapitaalmarkten in de EU (Cardiff-verslag) ⁽³²⁾ bieden het kader voor o.a. een regelmatige beoordeling van het functioneren van diensten van algemeen economisch belang in de interne markt. In specifieke sectoren, met name telecommunicatie, komen regelmatig evaluaties van regelgevingshervormingen en de effecten ervan beschikbaar ⁽³³⁾; het zou nuttig zijn in alle sectoren waarvoor op communautair niveau een gemeenschappelijke kaderregeling bestaat, periodieke evaluaties te verrichten ⁽³⁴⁾;
- het handhaven van een stapsgewijze benadering gebaseerd op de toetsing van hervormingen en op overleg met de diverse betrokkenen, waaronder consumenten.

⁽³²⁾ COM(1999) 10 van 20 januari 1999, COM(2000) 26 van 26 januari 2000.

⁽³³⁾ „Vijfde Verslag over de tenuitvoerlegging van het pakket telecommunicatieregelgeving”, COM(1999) 537 van 11 november 1999.

⁽³⁴⁾ Op dit moment is de Commissie bezig een evaluatie voor te bereiden van de regelgevingshervormingen en dienstverleningsnormen in de gas- en elektriciteitssector.

De Commissie blijft wijzigingen in het regelgevingskader voorbereiden door de publicatie van groenboeken ⁽³⁵⁾, vergezeld van of aangevuld met verdere stadia van openbare raadpleging ⁽³⁶⁾,

- het afdwingen van transparantie in de activiteiten van de aanbieders van diensten van algemeen economisch belang, hetzij openbaar hetzij particulier, met name met het oog op mogelijke concurrentievervalsing. De richtlijn van de Commissie tot wijziging van de zogenaamde doorzichtigheidsrichtlijn ⁽³⁷⁾ heeft als doel een dergelijke transparantie af te dwingen door de regels voor een gescheiden boekhouding, die nu voor specifieke sectoren gelden, uit te breiden tot elke onderneming die een bijzonder of uitsluitend recht geniet dat krachtens artikel 86, lid 1, van het Verdrag door een lidstaat is verleend, of die krachtens artikel 86, lid 2, van het Verdrag belast is met het beheer van een dienst van algemeen economisch belang en in enige vorm staatssteun in verband met zulk een dienst ontvangt, waaronder subsidies, steun of vergoedingen, en die andere werkzaamheden verricht.

60. Wil de Europese economie de mogelijkheden die door het openstellen van de markten worden geboden, optimaal benutten, dan is het belangrijk dat er zo spoedig mogelijk over de hangende voorstellen van de Commissie wordt beslist. De Commissie verwacht dat het nieuwe regelgevingskader voor telecommunicatie, dat berust op haar voorstellen voor een kaderrichtlijn en vier specifieke richtlijnen ⁽³⁸⁾, die in de loop van 2001 moeten worden aangenomen, wordt ingevoerd overeenkomstig het tijdschema dat de Europese Raad van Lissabon ⁽³⁹⁾ voor de voltooiing van de interne markt heeft vastgesteld. De Commissie rekent er voorts op dat de Raad en het Europees Parlement zo spoedig mogelijk haar voorstellen inzake postdiensten en het vervoer goedkeuren ⁽⁴⁰⁾.

⁽³⁵⁾ Voorbeelden van groenboeken zijn: „Het Citizens' Network: De verwezenlijking van de mogelijkheden van het openbaar personenvervoer in Europa”, COM(95) 601; „Naar een eerlijke en doelmatige prijsstelling in het vervoer — Mogelijke beleidskeuzen voor het internaliseren van de externe kosten van vervoer in de Europese Unie”, COM(95) 691; „Groenboek over een nummeringsbeleid voor telecommunicatiediensten in Europa”, COM(96) 590; „Groenboek over de convergentie van de sectoren telecommunicatie, media en informatietechnologie en de implicaties daarvan voor de regelgeving — Naar een aanpak voor de informatiemaatschappij”, COM(97) 623.

⁽³⁶⁾ Zie bijvoorbeeld de mededeling over de openbare raadpleging betreffende de ontwerp-mededeling over de toepassing van de mededingingsregels op de postsector, met name over de beoordeling van bepaalde overheidsmaatregelen met betrekking tot postdiensten, COM(96) 480, als vervolg op het Groenboek van de Commissie over de ontwikkeling van de interne markt voor postdiensten, COM(91) 476; de mededeling over de resultaten van de openbare raadpleging over de herziening van de communicatiewetgeving 1999 en uitgangspunten voor het nieuwe regelgevingskader, COM(2000) 239.

⁽³⁷⁾ Richtlijn 2000/52/EG van de Commissie van 26 juli 2000 tot wijziging van Richtlijn 80/723/EEG (PB L 193 van 29.7.2000, blz. 75).

⁽³⁸⁾ Zie bijlage I.

⁽³⁹⁾ Europese Raad van Lissabon, 23-24 maart 2000, conclusies van het Voorzitterschap, SN 100/00, punt 17.

⁽⁴⁰⁾ COM(2000) 319 van 30 mei 2000.

61. Dezelfde redenering volgend heeft de Commissie, in het bijzonder om openbare en particuliere exploitanten op voet van gelijkheid te behandelen, een voorstel ⁽⁴¹⁾ ingediend, dat o.a. behelst dat de sectoren of diensten waarop Richtlijn 93/38/EEG betrekking heeft (water, energie, vervoer en telecommunicatie), van de werkingssfeer ervan kunnen worden uitgesloten, wanneer deze diensten in een gegeven lidstaat feitelijke mededinging ondervinden nadat de betrokken activiteit ingevolge de desbetreffende EG-wetgeving is geliberaliseerd. De liberalisering van de telecommunicatiesector heeft reeds invloed gehad op de toepassing van aanbestedingsvoorschriften. Ingevolge specifieke bepalingen in Richtlijn 93/38/EEG verklaarde de Commissie in een mededeling ⁽⁴²⁾ dat zij van oordeel was dat de meeste diensten op dit gebied binnen de EU (met enkele uitzonderingen) uitgesloten waren van de werkingssfeer van Richtlijn 93/38/EEG.

5.2. Versterking van de coördinatie en solidariteit in Europa

62. De groeiende Europese integratie in bepaalde sectoren veronderstelt een vergelijkbare toename van de coördinatie in Europa met het oog op het toezicht op de werkzaamheden van regelgevers en bedrijfsleven. De passende institutionele regelingen zullen verschillen afhankelijk van de mate waarin marktintegratie is bereikt en van de mogelijke tekortkomingen waarvoor een oplossing moet worden gevonden, bijvoorbeeld als het gaat om de prestaties van bestaande nationale regelgevers.

63. Om de evaluatie van diensten van algemeen economisch belang te vergemakkelijken, kan de Commissie overwegen een onderzoek te verrichten naar de algemene resultaten die de lidstaten bij het beheer van deze diensten hebben geboekt, en naar de doeltreffendheid van de wetgeving. Bij een dergelijk onderzoek moet in het bijzonder rekening worden gehouden met de wisselwerking tussen verschillende infrastructuurnetwerken, alsmede met de doelstellingen van economische efficiëntie, consumentenbescherming en economische, sociale en territoriale samenhang.

64. Wegens de bijzondere plaats die de diensten van algemeen economisch belang in de gemeenschappelijke waarden van de Unie innemen, waarop in artikel 16 van het Verdrag wordt gewezen, moet tegelijkertijd ook de koppeling tussen de toegang tot diensten van algemeen belang en het Europees burgerschap worden erkend. Hoewel de lidstaten grote vrijheid behouden als het gaat om de middelen waarmee zij de doelstelling van solidariteit, die via de diensten van algemeen belang vorm krijgt, wil verwezenlijken, kan een gemeenschappelijke basisdefinitie van dit algemeen belang noodzakelijk zijn om de trouw aan de beginselen van de Unie te versterken. De Commissie beschouwt de bepalingen inzake de toegang tot diensten van algemeen economisch belang in het ontwerp-handvest van de grondrechten als een belangrijke stap in deze richting.

⁽⁴¹⁾ Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad houdende coördinatie van de procedure voor het plaatsen van opdrachten in de sectoren water- en energievoorziening en vervoer, COM(2000) 276, 10 mei 2000

⁽⁴²⁾ PB C 156 van 3.6.1999, blz. 3.

5.3. Overige communautaire bijdragen ter ondersteuning van diensten van algemeen belang

65. De betrokkenheid van de Gemeenschap bij diensten van algemeen belang gaat verder dan de ontwikkeling van de interne markt, waaronder het aanreiken van instrumenten ter waarborging van kwaliteitsnormen, de coördinatie tussen regelgevers en de beoordeling van activiteiten. Andere communautaire beleidsinstrumenten en acties hebben dezelfde doelstellingen, namelijk consumentenbescherming en economische, sociale en territoriale samenhang, en helpen diensten van algemeen economisch belang hun taken te vervullen. Dergelijke bijdragen zijn bedoeld om de rol van de nationale, regionale en lokale instanties op hun respectieve gebieden te versterken, en geenszins om hun plaats in te nemen. Sinds de mededeling van 1996 over de diensten van algemeen belang hebben de volgende specifieke ontwikkelingen plaatsgehad:

- de goedkeuring door de Commissie en de lidstaten van een ontwikkelingsplan voor de communautaire ruimte, waarin het kader en de belangrijkste beleidsopties voor de ontwikkeling van het Europese grondgebied worden beschreven;

- de uitvoering van het programma inzake Trans-Europese netwerken, overeenkomstig de toezeggingen van de staatshoofden en regeringsleiders en de sectorale richtsnoeren die door de Raad en het Europees Parlement zijn goedgekeurd. Naar verwachting zal door een herziening van de richtsnoeren voor de vervoersnetwerken de verwezenlijking van de doelstellingen op dat gebied weer een stap dichterbij komen;

- het initiatief voor de totstandbrenging van een Europese onderzoekruimte om de coördinatie tussen nationale en communautaire beleidsvormen te verbeteren ⁽⁴³⁾, waaronder aspecten aangaande de „territorialisering” van onderzoeks- en elektronische netwerken;

- de goedkeuring door de Commissie van het actieplan inzake consumentenbeleid 1999-2001, waarin diensten van algemeen belang een prioritair gebied worden genoemd;

- het actieplan e-Europa inzake een informatiemaatschappij voor allen, met als doel de invoering van digitale technologieën in geheel Europa te versnellen. Hiertoe richt het actieplan zich op betaalbare toegang, de ontwikkeling van de noodzakelijke vaardigheden en maatregelen ter stimulering van het Internet-gebruik (zoals eLeren, eGezondheid en eOverheid).

66. De horizontale wetgeving inzake consumentenbescherming geldt eveneens voor alle diensten van algemeen belang. Deze horizontale wetgeving heeft betrekking op fundamentele vraagstukken op het punt van de consumentenbescherming, zoals oneerlijke contractvoorwaarden, televerkoop, enz. Het is evenwel nodig ervoor te zorgen dat

⁽⁴³⁾ „Naar een Europese onderzoekruimte”, COM(2000) 6 van 18 januari 2000.

- de horizontale en sectorale consumentenwetgeving in de gehele EU op doeltreffende en niet-discriminerende wijze kan worden uitgevoerd. Hiertoe is een systematische inspanning van alle betrokkenen vereist, waaronder een nauwere administratieve samenwerking tussen lidstaten, nationale regelgevende instanties, dienstverrichters en consumentenvertegenwoordigers.
67. In het kader van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) en meer in het bijzonder van de Algemene Overeenkomst inzake de handel in diensten (AOHD) streeft ook de Gemeenschap ernaar haar diensten van algemeen economisch belang in stand te houden. Er dient te worden opgemerkt dat krachtens de AOHD-overeenkomst de leden van de WTO het soevereine recht behouden om economische en niet-economische activiteiten binnen hun grondgebied te reguleren en om te waarborgen dat legitieme publieke doelstellingen worden verwezenlijkt. Zelfs op terreinen waar toezeggingen zijn gedaan, hebben landen dus de mogelijkheid de kwaliteitsnormen en de sociale doelstellingen die aan hun stelsel ten grondslag liggen te handhaven. Het legitieme recht dat de leden hebben om een adequaat regelgevingskader te creëren met het oog op het effectief functioneren van de dienstensector, mag echter niet als een oneigenlijk middel worden gebruikt om de handel te belemmeren.
68. Diensten van algemeen belang op het gebied van welzijn en sociale bescherming behoren tot de nationale of regionale verantwoordelijkheid. Niettemin heeft de Gemeenschap een erkende rol bij de bevordering van de samenwerking en coördinatie op dit terrein. Een bijzonder aandachtspunt van de Commissie is de bevordering van de samenwerking door de lidstaten ten aanzien van kwesties die verband houden met de hervorming van de sociale bescherming. Volgend op de goedkeuring door de Raad van de mededeling betreffende de modernisering van de sociale bescherming⁽⁴⁴⁾ en het mandaat van de Europese Raad van Lissabon aan de Groep van hoge ambtenaren inzake sociale bescherming zal de Commissie zich bezighouden met het toezicht op de hervorming en de discussie over beleidsvormen op gang brengen teneinde op dit punt een Europese consensus te bereiken.

⁽⁴⁴⁾ „Een gemeenschappelijke strategie voor de modernisering van de sociale bescherming”, COM(1999) 347 van 14 juli 1999.

BIJLAGE I

STAND VAN ZAKEN IN AFZONDERLIJKE SECTOREN

Ten aanzien van bepaalde diensten van algemeen belang is de markt opengesteld door middel van toepassing van rechtsvoorschriften betreffende de interne markt en het mededingingsbeleid van de EU. In deze bijlage worden de ontwikkelingen geëvalueerd die zich hebben voorgedaan in sectoren die onder de communautaire regels vallen. Niet alle diensten van algemeen belang worden besproken. Met name zijn niet-economische diensten uitgesloten⁽⁴⁵⁾.

Elektronische communicatie

Sinds 1990 heeft de Europese Commissie geleidelijk een allesomvattende wetgeving voor de liberalisering van de telecommunicatiemarkt tot stand gebracht. Door de mededinging alle ruimte te geven, heeft dit beleid de ontwikkeling van de markt in belangrijke mate beïnvloed; het heeft bijgedragen tot de opkomst van een sterke communicatiesector in Europa en consumenten en zakelijke gebruikers laten profiteren van een ruimere keuze, lagere prijzen en innovatieve diensten en toepassingen.

Vanaf januari 1998 werden op grond van het bestaande wetgevingskader alle telecommunicatiediensten en -netwerken geliberaliseerd. Hierdoor werd een vanouds door staatsmonopolies gekenmerkte sector omgevormd tot een dynamische bedrijfstak die zich vol overgave op de wereldmarkt begaf.

Aan de basis van de daaruit voortkomende wetgeving lag een politieke doelstelling, namelijk de bevordering van groei, het scheppen van arbeidsplaatsen en het concurrentievermogen, de bescherming van de consumentenbelangen, de zorg voor een ruime keuze van dienstverrichters en diensten voor alle gebruikers en de bevordering van innovatie, concurrerende prijzen en kwaliteit van de dienstverlening.

Het wetgevingskader dat met het oog op de liberalisering van 1998 tot stand werd gebracht, is geëvalueerd in het licht van markt- en technologische ontwikkelingen en de bij de uitvoering van de wetgeving opgedane ervaring. Vele gebieden van de EU-telecommunicatiemarkt worden nog steeds gedomineerd door de gevestigde marktdeelnemers in de lidstaten, ondanks een groeiend aantal ondernemers en dienstverrichters. De evaluatie biedt de mogelijkheid de bestaande regelgeving opnieuw te beoordelen, ervoor te zorgen dat deze de ontwikkeling van de mededinging en de keuze van de consument versterkt en door te gaan met het beschermen van de doelstellingen van algemeen belang. Hiertoe worden er in het nieuwe kader, dat vanaf 1 januari 2002 van kracht wordt, vijf nieuwe richtlijnen voorgesteld⁽⁴⁶⁾, waaronder een die speciaal gericht is op diensten van algemeen openbaar belang, „namelijk de universele dienst en gebruikersrechten met betrekking tot elektronische communicatienetwerken en -diensten”.

⁽⁴⁵⁾ Zie punten 28-30.

⁽⁴⁶⁾ Zie <http://www.ispo.cec.be/infosoc/telecompolicy/review99/Welcome.html>

De Gemeenschap heeft de lidstaten gevraagd de ondernemers universele dienstverplichtingen op te leggen, zodat in een breed scala van basisdiensten zal worden voorzien. Het huidige regelgevingskader inzake universele dienstverlening vereist dat een gedefinieerd minimumaantal diensten van een bepaalde kwaliteit voor alle gebruikers tegen een betaalbare prijs beschikbaar is, ongeacht de streek waar de gebruikers wonen. De wetgeving gaat uitvoerig in op de desbetreffende diensten, duidt waar nodig de procedure aan voor de aanwijzing van ondernemers met specifieke verplichtingen, en zet het kader uiteen voor de financiering van de nettokosten in verband met deze dienstverplichtingen door marktdeelnemers. Deze benadering van universele dienstverlening wordt in de voorgestelde nieuwe richtlijn gehandhaafd.

Uit informatie van de lidstaten is gebleken dat deze afweging van universele dienstverplichtingen tegen de voortdurende openstelling van de markt het bedrijfsleven ertoe heeft aangespoord een dynamische kijk op het begrip universele dienstverlening te ontwikkelen. Hoewel het formele wetgevingskader minimale dienstverleningsgaranties biedt, worden ondernemingen dankzij de mededinging gestimuleerd om nieuwe tariefpakketten en contractvoorwaarden aan te bieden, die zorgen voor een verdere versterking van de diensten die de consument als standaard in de gehele Gemeenschap mag verwachten. Dit wordt reeds in praktijk gebracht in de sector mobiele communicatie, waar geen specifieke universele dienstverplichtingen gelden, maar waar de diensten door een sterke mededinging snelle vernieuwingen hebben ondergaan, waaronder de wijdverbreide mogelijkheid voor gebruikers om een pre-paidpakket te kiezen. Het laatste onderzoeksresultaat⁽⁴⁷⁾ in de Gemeenschap wijst uit dat een groot percentage particuliere gebruikers nu uitsluitend kiest voor mobiele telefoondiensten (in plaats van een vaste verbinding) en dat huishoudens met een lager inkomen net even vaak of zelfs nog vaker uitsluitend een mobiel abonnement hebben als huishoudens met een hoger inkomen.

Postdiensten

Het bestaande wetgevingskader⁽⁴⁸⁾ heeft circa 3 % van de Europese markt voor postdiensten opengesteld (d.w.z. postzendingen van meer dan 350 g of waarvoor meer dan vijfmaal het basistarief geldt). Zeven lidstaten (Denemarken, Duitsland, Finland, Italië, Nederland, Zweden, Spanje) zijn in bepaalde opzichten met het openstellen van de markt verder gegaan dan in de postrichtlijn wordt vereist.

Op 3 mei 2000 keurde de Europese Commissie een nieuw voorstel voor een richtlijn goed met als doel in 2003 nog eens gemiddeld 20 % van de markt voor postdiensten open te stellen (d.w.z. volledige openstelling van de markt voor expressepost en uitgaande grensoverschrijdende post en een verlaging van het maximumgewicht en de maximumprijs tot respectievelijk 50 g en 2,5 maal het basistarief voor alle andere postzendingen). Tevens breidt het de bestaande rechten van de consument inzake schadevergoedings- en klachtenbehandelingsmechanismen uit tot alle aanbieders van postdiensten en blijven deze niet beperkt tot de openbare dienstverlening.

De bestaande richtlijn omschrijft een universele dienst als een dienst die toegankelijk is voor alle gebruikers en welke inhoudt dat op alle punten van het grondgebied (van de lidstaten) permanent postdiensten van een bepaalde kwaliteit worden aangeboden tegen prijzen die voor alle gebruikers betaalbaar zijn. Bovendien omschrijft de postrichtlijn meer specifiek een minimale universele dienst die het dagelijks ophalen en bezorgen (ten minste 5 dagen per week) van postzendingen tot 2 kg en pakketten tot 10 kg alsmede aangetekende zendingen en zendingen met aangegeven waarde behelst. De lidstaten dienen te waarborgen dat grensoverschrijdende pakketten tot 20 kg worden bezorgd en mogen de minimale binnenlandse universele dienstverlening uitbreiden tot pakketten van maximaal 20 kg. Ten slotte stelt de postrichtlijn ook Europese normen vast voor de kwaliteit van de dienstverlening betreffende de grensoverschrijdende post die onder de „snelste bezorgcategorie” valt. Een nationale regulerende instantie, die onafhankelijk is van de exploitanten van postdiensten, ziet erop toe dat de verplichtingen van de richtlijn worden nageleefd.

Wat betreft niet-voorbehouden postdiensten die buiten het toepassingsgebied van de universele dienstverlening vallen, kunnen lidstaten algemene machtigingsprocedures instellen voor zover dat nodig is om naleving van essentiële eisen te waarborgen. Wat betreft niet-voorbehouden diensten die binnen het toepassingsgebied van de universele dienstverlening vallen, kunnen lidstaten individuele vergunningen instellen voor zover dat nodig is om de naleving van essentiële eisen te waarborgen en de universele dienst te vrijwaren. De lidstaten kunnen eveneens vergunningen verlenen aan alternatieve exploitanten teneinde de universele dienstverlening in specifieke geografische gebieden gestalte te geven. Ten slotte kan een compensatiefonds worden gevormd om ervoor te zorgen dat de universele dienst gevrijwaard blijft, ingeval de universele dienstverplichtingen de leveranciers van de universele dienst een onevenredige financiële last opleggen.

De ervaring tot nu toe heeft geleerd dat de universele dienstverlening in de gehele Unie gehandhaafd blijft, ook in de zeven lidstaten die in bepaalde opzichten verder zijn gegaan met het openstellen van de markt dan in de postrichtlijn wordt vereist. In het algemeen zijn de exploitanten van postdiensten, waaronder leveranciers van universele diensten, efficiënter gaan werken en is de dienstverlening vergeleken met verscheidene jaren geleden verbeterd (bijvoorbeeld het dienstenpakket en de kwaliteit van de dienstverlening met betrekking tot zowel binnenlandse als grensoverschrijdende post). Een goed voorbeeld van een dergelijke verbetering is de kwaliteit van de dienstverlening betreffende de grensoverschrijdende prioritaire post: het bezorgpercentage binnen D+3 is in de periode 1997 tot 1999 toegenomen van 84 % tot 91 %.

De postsector zal zich in de komende jaren waarschijnlijk vrij snel ontwikkelen omdat elektronische post de traditionele post tot op zekere hoogte kan vervangen. Daarnaast zal door de automatisering van de postverwerking de productiviteit toenemen en zal het nodig zijn nieuwe of verbeterde diensten te ontwikkelen (voor de elektronische handel is een doeltreffend logistieknetwerk vereist om in de gehele Unie goederen te bezorgen en diensten te verrichten). Deze diensten zullen voor alle gebruikers van postdiensten toegankelijk zijn dankzij de verdere uitbouw van de universele dienstverlening.

⁽⁴⁷⁾ Onderzoek van de Commissie, „De situatie van telecommunicatiediensten in de regio's van de Europese Unie”, april 2000, uitgevoerd door EOS Gallup.

⁽⁴⁸⁾ Richtlijn 97/67/EG (PB L 15 van 21.1.1998, blz. 14).

Vervoer

1. Liberalisering

Het Verdrag weerspiegelt de specifieke uitdagingen waarmee men bij de openstelling van de vervoersmarkt voor communautaire mededinging te maken krijgt, door in artikel 70 het gemeenschappelijk vervoerbeleid in het leven te roepen. Op deze wijze erkenden de lidstaten dat de vorming van interne vervoersmarkten, de liberalisering en de verwezenlijking van doelstellingen op het gebied van de openbare dienstverlening fundamentele onderdelen zijn van een geïntegreerde beleidsaanpak. Derhalve is de Gemeenschap begonnen de vervoersmarkten geleidelijk te liberaliseren om ervoor te zorgen dat aan veiligheidsnormen wordt voldaan en om te waarborgen dat essentiële doelstellingen van openbare dienstverlening worden bereikt. Er is aanzienlijke vooruitgang geboekt bij het openstellen van markten voor de mededinging in de gehele EU.

Luchtvervoer

De geleidelijke openstelling van de markten begon in 1987 en werd afgerond met het „derde luchtvaartpakket“⁽⁴⁹⁾ dat in 1993 van kracht werd. Het pakket zorgde voor volledige liberalisering van het intracommunautaire vervoer vanaf 1 april 1997, toen luchtvaartmaatschappijen cabotagerechten werden toegekend in een lidstaat waarin zij niet gevestigd waren.

Ten aanzien van de afhandeling door de luchtvaartmaatschappij zelf zijn de gronddiensten op basis van communautaire wetgeving in 1996⁽⁵⁰⁾ geliberaliseerd, wat betreft luchthavens die vanaf 1 januari 1998 meer dan 1 miljoen reizigers per jaar verwerken. De afhandeling door derden is geliberaliseerd sinds 1 januari 1999 (3 miljoen reizigers, en in een verdere fase 2 miljoen reizigers vanaf 1 januari 2001).

Zeevervoer

Wat betreft het internationale vervoer tussen de lidstaten heeft volledige liberalisering plaatsgevonden. De communautaire wetgeving⁽⁵¹⁾ heeft gezorgd voor de liberalisering van cabotagediensten in het zeevervoer vanaf 1 januari 1993. Er werden tijdelijke vrijstellingen verleend aan Frankrijk, Italië, Spanje, Portugal en Griekenland. In deze lidstaten werd als laatste de cabotage met eilanden geliberaliseerd, die op 1 januari 1999 werd opengesteld, met uitzondering van twee sectoren in Griekenland die een aanvullende tijdelijke vrijstelling tot 1 januari 2004 hebben gekregen. In de havensector zal het probleem van de markttoegang en de financiering via toekomstige communautaire wetgeving worden aangepakt.

Wegvervoer

Communautaire mededinging werd voor het eerst ingevoerd in 1969 door middel van een systeem van communautaire contingenten voor internationale reizen. In 1992 werd dit systeem vervangen door communautaire vergunningen⁽⁵²⁾ die op grond van objectieve kwaliteitscriteria toegang tot de EU-markten verschaffen. Per 1 juli 1998 zijn op grond van communautaire wetgeving de kwantitatieve beperkingen voor het verrichten van cabotagediensten volledig afgeschaft⁽⁵³⁾.

De toegang tot de internationale markt voor het personenvervoer is sinds 1 juni 1992 geliberaliseerd⁽⁵⁴⁾. De desbetreffende verordening behelst de voorwaarden voor markttoegang voor elke vorm van personenvervoer over de weg (ongeregeld en geregeld vervoer, pendelvervoer en bijzondere vormen van geregeld vervoer). Behalve voor nationale geregelde diensten werden er op grond van twee verordeningen⁽⁵⁵⁾ cabotagerechten ingevoerd, die sinds 1 januari 1996 krachtens een vergunningsstelsel vrije toegang verschaffen.

De markt voor gecombineerd-vervoerdiensten (strakke definitie teneinde te voorkomen dat het vervoer over de weg de hoofdmoot van een gecombineerd-vervoersroute gaat vormen) is sinds 1 juli 1993 volledig geliberaliseerd⁽⁵⁶⁾.

⁽⁴⁹⁾ Verordening (EEG) nr. 2407/92 van de Raad van 23 juli 1992 betreffende de verlening van exploitatievergunningen aan luchtvaartmaatschappijen, Verordening (EEG) nr. 2408/92 van de Raad van 23 juli 1992 betreffende de toegang van communautaire luchtvaartmaatschappijen tot intracommunautaire luchtroutes, Verordening (EEG) nr. 2409/92 van de Raad van 23 juli 1992 inzake tarieven voor luchtdiensten.

⁽⁵⁰⁾ Richtlijn 96/67/EG van 15 oktober 1996 betreffende de toegang tot de grondafhandelingsmarkt op de luchthavens van de Gemeenschap (PB L 272 van 25.10.1996, blz. 36).

⁽⁵¹⁾ Verordening (EEG) nr. 3577/92 van de Raad van 7 december 1992 houdende toepassing van het beginsel van het vrij verrichten van diensten op het zeevervoer binnen de lidstaten (cabotage in het zeevervoer).

⁽⁵²⁾ Verordening (EEG) nr. 881/92 van de Raad waarin de kwantitatieve beperkingen inzake de toegang tot de markt van het internationale goederenvervoer over de weg worden afgeschaft (PB L 95 van 9.4.1992, blz. 1).

⁽⁵³⁾ Verordening (EEG) nr. 4059/89 van de Raad (PB L 390/3 van 30.12.1989), Verordening (EEG) nr. 31183/93 van de Raad (PB L 279 van 12.11.1993, blz. 1).

⁽⁵⁴⁾ Verordening (EEG) nr. 684/92 van de Raad van 16 maart 1992 houdende gemeenschappelijke regels voor het internationaal vervoer van personen met touringcars en met autobussen (PB L 74/1 van 20.3.1992).

⁽⁵⁵⁾ Verordening (EEG) nr. 2454/92 van de Raad van 23 juli 1992 tot vaststelling van de voorwaarden waaronder vervoersondernemers worden toegelaten tot binnenlands personenvervoer over de weg in een lidstaat waar zij niet gevestigd zijn (PB L 251/1 van 29.8.1992), vervangen door Verordening (EEG) nr. 12/98 van de Raad van 11 december 1997 tot vaststelling van de voorwaarden waaronder vervoersondernemers worden toegelaten tot binnenlands personenvervoer over de weg in een lidstaat waar zij niet gevestigd zijn (PB L 4/10 van 8.1.1998).

⁽⁵⁶⁾ Richtlijn 92/106/EEG van de Raad van 7 december 1992 houdende vaststelling van gemeenschappelijke voorschriften voor bepaalde vormen van gecombineerd vervoer van goederen tussen lidstaten (PB L 368/38 van 17.12.1992).

Binnenvaart

Vanouds hebben er nationale „systemen van bevrachting bij toerbeurt” bestaan. De communautaire wetgeving⁽⁵⁷⁾ verlangde evenwel dat de lidstaten dergelijke systemen per 1 januari 2000 zouden afschaffen; vanaf dat moment mogen contracten op het gebied van de nationale en internationale binnenvaart in de Gemeenschap vrij worden afgesloten en mag er vrij over prijzen worden onderhandeld.

Spoorwegvervoer

Het werd duidelijk dat de bestaande communautaire wetgeving inzake markttoegang en de organisatorische en financiële structuur van spoorwegmaatschappijen en inzake vergunningverlening en de toewijzing van routes te vaag was om doeltreffend te kunnen zijn. De Commissie heeft daarop gereageerd met een pakket voorstellen⁽⁵⁸⁾ om deze aspecten te versterken. Het breidt de vergunningsvoorschriften uit tot alle spoorwegondernemingen in de Gemeenschap en stelt duidelijke en uitgebreide regels en processen vast voor de bepaling van rechten en de toewijzing van capaciteit. En het belangrijkste is dat het goederenvervoer toegang krijgt tot het communautaire basisspoorwegnet. Het pakket werd in juli 1998 door de Commissie goedgekeurd en is ter goedkeuring aan de Raad voorgelegd, die daarover begin 2001 een besluit zal nemen.

2. Algemene beginselen voor instrumenten van openbare dienstverlening

In alle gevallen waarin op grond van communautaire wetgeving liberalisering plaatsvond, werden in de praktijk vervoersdiensten van algemeen belang op hoog niveau gehandhaafd. De wetgeving voorzag in instrumenten voor het geval er minimumkwaliteitsnormen moesten worden gewaarborgd. Intensieve mededinging in de lucht- en zeevaart heeft geen gevaar opgeleverd voor de verstrekking van openbare diensten, omdat de lidstaten passende vrijwaringsmaatregelen hebben getroffen.

Het is duidelijk dat in dit proces de goedkeuring van een serie maatregelen en beleidsvormen een essentiële factor is geweest om te verzekeren dat fundamentele normen op het gebied van de openbare dienstverlening binnen het kader van deze geleidelijke openstelling van de markt worden gehandhaafd en verbeterd, met name ten aanzien van het volgende:

- het garanderen van de dienstverlening op onrendabele routes. Wanneer liberalisering plaatsvindt, is het vaak noodzakelijk maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat continuïteit van de dienstverlening op niet-rendabele routes wordt verzekerd. Dit kan op twee manieren gebeuren. Ten eerste via rechtstreekse subsidies voor alle vervoersondernemers die de route op niet-discriminerende basis exploiteren, en ten tweede via de toekenning van uitsluitende rechten om een dienst met of zonder vergoeding te verrichten.

Voorbeelden van de toekenning van dergelijke rechten betreffen diensten voor vliegvelden of havens van eilanden of afgelegen regio's. Deze regelingen waarborgen de essentiële mobiliteit van bewoners en bedrijven in zulke gebieden en maken de levering van noodzakelijke goederen mogelijk.

In veel situaties is krachtens de regels inzake staatssteun goedkeuring voor dergelijke regelingen vereist. De Commissie heeft in zulke gevallen dergelijke regelingen consequent aanvaard, mits deze het handelsverkeer en de mededinging zo min mogelijk zullen vervalsen en zij in het betrokken geval redelijkerwijs noodzakelijk zijn. Zo worden uitsluitende rechten in beginsel verenigbaar met het Verdrag geacht indien zij via een openbare en niet-discriminerende aanbesteding worden gegund;

- het garanderen van onafgebroken minimale dienstverleningsnormen op een gegeven route. Wanneer in het vervoerwezen markten voor de mededinging worden opengesteld, moet er vaak voor worden gewaakt dat de dienstverleningsnormen niet worden verlaagd, omdat ondernemingen soms kwaliteit en regelmaat opofferen voor kostenbeperking. Dit kan in strijd zijn met de doelstellingen van openbare dienstverlening. Om dit tegen te gaan, stellen de lidstaten in het algemeen minimumtoegangseisen alvorens een exploitatievergunning te verlenen, en deze aanpak wordt op niet-discriminerende wijze op alle potentiële toetreders toegepast. De toegang via zee, tussen eilanden en het vasteland van de EU, wordt vaak gewaarborgd door bepaalde minimumeisen te stellen inzake de regelmaat, capaciteit en tarieven van diensten met het oog op reizigers en goederen. Er moeten eventueel rechtstreekse subsidies beschikbaar worden gesteld om de oplopende kosten als gevolg van dergelijke voorwaarden te compenseren. Door deze subsidies zou bijvoorbeeld de prijs van een kaartje per persoon of per vervoerd product worden verlaagd. Zij worden geacht op niet-discriminerende basis aan alle exploitanten van dezelfde route te worden toegekend.

Deze beginselen kan men in de praktijk bijvoorbeeld toegepast zien in de lucht- en binnenvaart.

⁽⁵⁷⁾ Richtlijn 96/75/EEG van de Raad van 19 november 1996 (PB L 304/12 van 27.11.1996).

⁽⁵⁸⁾ COM(98) 480 def., door de Commissie goedgekeurd op 22 juli 1999 (PB C 321/6 van 20.10.1998) en het gewijzigde voorstel COM(1999) 616 def., door de Commissie goedgekeurd op 25 november 1999; Voorstel voor een richtlijn van de Raad tot wijziging van Richtlijn 91/440/EEG betreffende de ontwikkeling van de spoorwegen in de Gemeenschap; Voorstel voor een richtlijn van de Raad tot wijziging van Richtlijn 95/18/EG betreffende de verlening van vergunningen aan spoorwegondernemingen; Voorstel voor een richtlijn van de Raad inzake de toewijzing van spoorweginfrastructuurcapaciteit en de heffing van rechten voor het gebruik van spoorweginfrastructuur alsmede inzake veiligheids certificering.

3. Voorbeelden van vervoerssectoren

Luchtvervoer

De luchtvaart is er een uitstekend voorbeeld van hoe volledige liberalisering verenigbaar kan zijn met de handhaving van openbaredienstverplichtingen. In het kader van deze liberalisering hadden de lidstaten het recht een openbaredienstverplichting op te leggen wanneer zij van mening waren dat een bepaalde route van vitaal belang was voor de economische ontwikkeling van de regio waar de luchthaven zich bevond. Dit kan betrekking hebben op verbindingen met een luchthaven in een perifere of ontwikkelingsregio op hun grondgebied of op een weinig gebruikte route naar een regionale luchthaven op hun grondgebied. De normen in verband met de openbaredienstverplichting kunnen de prijzen, het aantal aangeboden zitplaatsen, de vluchtfrequentie, enz. betreffen. Een soortgelijk dienstverleningsniveau zou niet worden bereikt indien luchtvaartmaatschappijen uitsluitend op hun commerciële belangen letten. De Commissie houdt toezicht op de keuze van de routes en de opgelegde normen.

Wanneer voor een route een openbaredienstverplichting geldt, blijft deze route toegankelijk voor iedere luchtvaartmaatschappij die deze verplichting nakomt. Indien evenwel niemand bereid is op de route te vliegen omdat het commercieel niet interessant is, kunnen de lidstaten gedurende ten hoogste drie jaar de toegang tot de route tot slechts één luchtvaartmaatschappij beperken. In dit geval wordt het recht om zulke diensten te verlenen via een openbare aanbesteding op communautair niveau gegund.

Behalve dat zij openbaredienstverplichtingen mogen opleggen, kunnen de lidstaten ook steun van sociale aard verlenen. Door middel van dergelijke steun hebben Spanje, Portugal en Frankrijk niet-levensvatbare routes gesubsidieerd. Deze benadering kan worden gecombineerd met het opleggen van een openbaredienstverplichting die een bepaald dienstverleningsniveau op de desbetreffende route waarborgt. De steun is van sociale aard indien hij uitsluitend betrekking heeft op specifieke categorieën reizigers op de route, zoals kinderen of gehandicapten. In het geval van minder bevoorrechte regio's als eilanden kan de steun de gehele bevolking van de regio in kwestie betreffen.

Deze beide systemen voor de handhaving van minimale dienstverleningsnormen op niet-commerciële routes blijken in het luchtvervoer tot op heden vrij goed te voldoen.

Openbaar vervoer over de weg

De harmonisatie van een basisniveau van mededinging en minimale transparantie-eisen bij het toekennen van dienstverleningscontracten worden noodzakelijk geacht om een hoge kwaliteit te garanderen. De Commissie heeft een ontwerpverordening inzake openbare diensten in het personenvervoer⁽⁵⁹⁾ aangenomen, die ervoor zorgt dat ondernemers in het openbaar vervoer een zodanige concurrentiedruk ervaren dat zij hun reizigers betere diensten verlenen, de kosten in bedwang houden en het hoogst mogelijke veiligheidsniveau realiseren. Tevens verplicht zij de vervoersautoriteiten uitdrukkelijk toe te zien op een adequate dienstverlening om de kwaliteit en integratie van de diensten en de belangen van de werknemers te beschermen. Een efficiënt openbaar vervoer wordt geacht een essentiële rol te spelen in de bestrijding van verstoppingen en de verbetering van de milieukwaliteit.

Energie

De elektriciteitsrichtlijn⁽⁶⁰⁾ schrijft voor dat de lidstaten ten minste 30 % van de binnenlandse vraag in 2000 openstellen voor mededinging in de gehele EU, terwijl de gasrichtlijn⁽⁶¹⁾ een openstelling van de markt van ten minste 20 % eist. De Gemeenschap heeft de weg van de geleidelijkheid bewandeld bij de totstandbrenging van een open en concurrerende interne gas- en elektriciteitsmarkt. De eerste liberaliseringsrichtlijnen in deze sectoren moesten door de lidstaten in respectievelijk februari 1999⁽⁶²⁾ ⁽⁶³⁾ en augustus 2000⁽⁶⁴⁾ worden uitgevoerd. Deze benadering werd gekozen om de bedrijfstak de gelegenheid te geven zich aan de veranderingen aan te passen en om ervoor te zorgen dat de nodige maatregelen kunnen worden getroffen om de instandhouding en groei van de diensten van algemeen belang op deze gebieden te waarborgen.

Hoewel de twee richtlijnen de specifieke verschillen tussen de betrokken sectoren weerspiegelen, behelzen zij beide een soortgelijke benadering: zij introduceren minimale openstellingsniveaus voor de geleidelijke liberalisering van de vraag⁽⁶⁵⁾ en zij schrijven voor dat derden op niet-discriminerende wijze toegang krijgen tot netwerken en wezenlijke faciliteiten als gasopslag, dat er voor transport- en distributievoorzieningen opsplitsingsmaatregelen worden getroffen en dat er een effectieve regelgeving tot stand wordt gebracht om discriminatie te voorkomen.

⁽⁵⁹⁾ COM(7) 2000/9 van 26 juli 2000.

⁽⁶⁰⁾ Richtlijn 96/92/EG betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit.

⁽⁶¹⁾ Richtlijn 98/30/EG betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas.

⁽⁶²⁾ België en Ierland kregen een jaar extra, Griekenland twee.

⁽⁶³⁾ Richtlijn 96/92/EG betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit.

⁽⁶⁴⁾ Richtlijn 98/30/EG betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas.

⁽⁶⁵⁾ Wat betreft elektriciteit moesten de lidstaten in 1999 28 % van de vraag openstellen, terwijl dit percentage in 2003 35 % dient te bedragen. Wat betreft gas moesten de lidstaten in 2000 ten minste 20 % van de vraag openstellen, terwijl dit percentage in 2003 28 % dient te bedragen.

De liberalisering is in de gehele Gemeenschap evenwel veel sneller voortgeschreden dan door de richtlijnen werd voorgeschreven of was verwacht. Ongeveer 65 % van de elektriciteitsvraag en 80 % van de totale Europese vraag naar gas is reeds volledig opengesteld voor mededinging in de gehele EU, en in de meeste lidstaten is besloten in de komende paar jaar volledige liberalisering te bewerkstelligen ⁽⁶⁶⁾. Hoewel de richtlijnen de lidstaten verschillende keuzes boden wat betreft de uitvoering ervan, bijvoorbeeld met betrekking tot soorten toegang voor derden en ontvlechtingsmethoden, hebben vrijwel alle lidstaten, zowel voor gas als voor elektriciteit, benaderingen gekozen die algemeen als het meest geëigend worden beschouwd om een doeltreffende mededinging te ontwikkelen.

Uiteraard is de openbare dienstverleningsproblematiek van cruciaal belang voor de liberalisering van deze markten. In vele opzichten vormt de gegarandeerde voorziening van elektriciteit tegen redelijke prijzen voor alle klanten in de EU en, waar daarvoor een aansluiting bestaat, van gas een van de meest wezenlijke openbare diensten. Beide richtlijnen bevatten derhalve een aantal bepalingen en vrijwaringsmaatregelen om ervoor te zorgen dat essentiële doelstellingen van openbare dienstverlening zoals het garanderen van de continuïteit van de voorziening en van een universele aansluiting op het elektriciteitsnet tegen redelijke prijzen, en de bescherming van kwetsbare burgers tegen afsluiting, gehandhaafd blijven. In een geliberaliseerde markt worden deze doelstellingen bereikt door strikte voorwaarden te stellen aan het verlenen van vergunningen aan marktdeelnemers.

De handhaving van de hoogst mogelijke normen binnen de Gemeenschap op deze gebieden is en blijft derhalve een essentiële voorwaarde voor liberalisering. Daarom bieden zowel de gas- als de elektriciteitsrichtlijn de lidstaten de mogelijkheid de nodige maatregelen te nemen om ervoor te zorgen dat de diensten van algemeen belang in stand worden gehouden en dat de dienstverleningsnormen worden gehandhaafd en verbeterd.

De volgende mechanismen om diensten van algemeen belang op correcte wijze te verrichten worden in geheel Europa steeds meer tot norm verheven:

— Veiligheid en betrouwbaarheid van de netwerken

De transmissie- en distributienetwerken blijven in handen van monopolistische marktdeelnemers ⁽⁶⁷⁾. Als zodanig is de situatie vóór en na de liberalisering goeddeels onveranderd gebleven. De lidstaten behouden de vrijheid om het beheer en de uitvoering van deze taak toe te vertrouwen aan een overheidsbedrijf ⁽⁶⁸⁾ of aan een particuliere onderneming. In beide gevallen zorgen de lidstaten gewoonlijk voor een onafhankelijke evaluatie en controle van de normen door een onafhankelijke regulerende instantie of de overheid. De veiligheid en betrouwbaarheid van de netwerken in Europa zijn en blijven groot en worden door de liberalisering niet nadelig beïnvloed.

— Continuïteit van de voorziening

Krachtens de richtlijnen behouden de lidstaten de vrijheid om de nodige maatregelen te treffen teneinde evenals in het verleden de continuïteit van de elektriciteits- en gasvoorziening te waarborgen. Zulke maatregelen moeten echter wel vereist zijn om de doelstellingen in kwestie te verwezenlijken en mogen niet discriminerend van aard zijn. De lidstaten kunnen bijvoorbeeld voorschrijven welke brandstof voor nieuwe elektriciteitsopwekking moet worden gebruikt, ingeval er te veel op één bron wordt gesteund, of maatregelen nemen om een adequate verscheidenheid aan gasvoorzieningsbronnen te verzekeren.

— Recht op aansluiting op het netwerk

Alleen met betrekking tot elektriciteit wordt het aansluitingsrecht door de lidstaten in het algemeen als noodzakelijk beschouwd. In dit geval bepaalt de richtlijn uitdrukkelijk het volgende: „De lidstaten kunnen distributiemaatschappijen verplichten te leveren aan in een bepaald gebied gevestigde afnemers. Er kan een tariefregeling voor dergelijke leveringen worden opgesteld, bijvoorbeeld om gelijke behandeling van de betrokken afnemers te waarborgen.”. Waar de liberalisering eindgebruikers betreft, kunnen de eigenaars van het distributienet verplicht blijven universele aansluiting te verzorgen. Het is dan aan elke lidstaat te beslissen of hij de ondernemingen die elektriciteit aan eindgebruikers verkopen, wil verplichten aan alle gelijksoortige klanten binnen een bepaald gebied tegen identieke prijzen te leveren, hetgeen in dat geval een voorwaarde is voor het verlenen van een vergunning.

— Bijzondere consumentenbescherming

Omdat elektriciteit en gas essentiële diensten vormen, zijn er bijzondere bepalingen nodig om ervoor te zorgen dat kwetsbare leden van de maatschappij daarvan niet worden afgesloten. Waar markten volledig zijn geliberaliseerd, worden normen van openbare dienstverlening via minimale vergunningsvoorwaarden gehandhaafd. Indien niet aan deze voorwaarden wordt voldaan, wordt de vergunning voor de levering van elektriciteit of gas ingetrokken.

⁽⁶⁶⁾ Wat betreft elektriciteit, bijvoorbeeld, hebben UK, FIN, SV, D hun vraag reeds voor 100 % opengesteld. B, NL, DK, ES zullen op de middellange termijn hun vraag volledig openstellen.

⁽⁶⁷⁾ Uitgezonderd enkele overlappingen van de gasnetwerken, met name in Duitsland.

⁽⁶⁸⁾ Sommige landen, zoals Spanje, zijn bezig het transmissienetwerk tot publiek eigendom te maken.

— Dienstverleningsnormen

Het is duidelijk in het algemeen belang ervoor te zorgen dat de dienstverleningsnormen betreffende de elektriciteits- en gasvoorziening, zoals de snelheid waarmee aansluitingsverzoeken worden ingewilligd en reparaties worden uitgevoerd, de nauwkeurigheid van de facturering en de kwaliteit van andere klantendiensten, zo hoog mogelijk zijn en voortdurend worden verbeterd. Het is essentieel dat deze normen in een geliberaliseerde markt worden gehandhaafd en aangescherpt. De ervaring leert dat, wanneer liberalisering — met name in het binnenland — heeft plaatsgevonden, dergelijke normen worden aangescherpt, en wel om twee redenen. Ten eerste worden er altijd voorwaarden gesteld aan het verlenen van een vergunning om elektriciteit te verkopen. Sommige voorwaarden behelzen minimumnormen op het gebied van de dienstverlening. Jaarlijks scherpen nationale regelgevers deze normen aan en breiden ze uit. Ten tweede leidt mededinging tot betere dienstverleningsnormen, omdat zij een van de belangrijke gebieden vormen waarop ondernemingen met elkaar concurreren. Hierdoor ontstaan er strengere normen dan de minimumniveaus die door regelgevers of overheden zijn vastgesteld.

Het regelgevingskader waarbinnen de geleidelijke liberalisering van de elektriciteits- en gasector in Europa plaatsvindt heeft als tweeledige doelstelling het verlagen van de prijzen en het handhaven en zelfs versterken van de diensten van algemeen belang. Uit ervaring blijkt duidelijk dat, indien waar nodig passende regelgevende maatregelen worden genomen, zulke diensten van algemeen belang op een concurrerende markt niet slechts kunnen worden gehandhaafd, maar zelfs versterkt. Hoewel de richtlijnen voorzien ⁽⁶⁹⁾ in de mogelijkheid van het daarin bepaalde af te wijken indien er geen andere minder beperkende manier kan worden gevonden om legitieme doelstellingen van openbare dienstverlening te verwezenlijken, heeft geen enkele lidstaat het noodzakelijk geacht dit te doen.

Om de bovengenoemde doelstellingen te verwezenlijken, is uiteraard actief toezicht en waar nodig regulering vereist. Hoewel veel van deze kwesties tot het subsidiariteitsbeginsel worden gerekend — zo mag iedere lidstaat zelf bepalen welke bescherming hij tegen afsluiting wil bieden — is het doel van de Commissie erop toe te zien dat alle vormen van diensten van algemeen openbaar belang in de gehele Gemeenschap het hoogst mogelijke niveau bereiken.

Radio en televisie

Vooralsindes de jaren tachtig hebben zich particuliere televisiediensten ontwikkeld die het huidige duale publieke/particuliere omroepbestel hebben gecreëerd. De noodzaak van het naast elkaar bestaan van een publieke en een particuliere commerciële omroep wordt door zowel de lidstaten als de Gemeenschap erkend en ondersteund. Op dit moment is de televisie- en radiosector op communautair niveau geliberaliseerd.

De omroepen spelen een fundamentele rol in het functioneren van moderne democratische samenlevingen, met name in de ontwikkeling en overdracht van sociale waarden. Derhalve is er sinds zijn ontstaan in het algemeen belang een specifieke regelgeving voor de omroep in het leven geroepen. Deze regelgeving is gebaseerd op gemeenschappelijke waarden, zoals vrijheid van meningsuiting en het recht van weerwoord, pluralisme, bescherming van auteursrechten, bevordering van culturele en taalkundige verscheidenheid, bescherming van minderjarigen en van de menselijke waardigheid en consumentenbescherming.

Regelgeving om ervoor te zorgen dat deze waarden worden gerespecteerd wordt in de eerste plaats door de lidstaten overeenkomstig het Gemeenschapsrecht tot stand gebracht. In het Protocol betreffende het publieke omroepstelsel in de lidstaten, dat bij het Verdrag van Amsterdam aan het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap werd gehecht, worden de rol en het belang van de publieke omroep erkend en wordt bevestigd dat de lidstaten bevoegd zijn de openbardiensttaak en de financiering ervan te bepalen en te organiseren, mits de voorwaarden inzake het handelsverkeer en de mededingingsvoorwaarden in de Gemeenschap niet zodanig worden beïnvloed dat het gemeenschappelijk zou worden geschaad, waarbij rekening wordt gehouden met de verwezenlijking van de opdracht van deze publieke dienst.

Op communautair niveau creëert de richtlijn „Televisie zonder grenzen” een wettelijk kader dat waarborgt dat men de vrijheid heeft om op de interne markt televisieomroepdiensten te verzorgen, waarbij voldoende rekening wordt gehouden met het relevante algemeen belang. De omzetting van de gewijzigde richtlijn „Televisie zonder grenzen” moet evenwel nog door alle lidstaten worden voltooid. Voorts heeft de Commissie op grond van de mededingingsregels van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap de taak concurrentieverstorend gedrag ten nadele van de consument tegen te gaan, met name het misbruik van machtsposities en, door middel van toezicht op concentraties, de opzet van oligopolistische of monopolistische marktstructuren, te verhinderen.

Volgens het Gemeenschapsrecht moeten de lidstaten zelf beslissen of zij een publiek omroepbestel in het leven willen roepen, de taak ervan exact definiëren en bepalen op welke wijze de financiering zal plaatsvinden. Gezien de aard van de financiering kunnen publieke omroepen onder de regels inzake staatssteun van het EG-Verdrag vallen. De Commissie dient er vooral op toe te zien dat de overheidsfinanciering van publieke omroepen in een juiste verhouding staat tot de door de betrokken lidstaat omschreven openbare diensttaak; in het bijzonder geldt dat een compensatie van overheidswege niet hoger mag zijn dan de netto extra kosten die de specifieke taak van de publieke omroep in kwestie met zich meebrengt.

⁽⁶⁹⁾ Artikel 3, lid 2, van beide richtlijnen.

Het feit dat lidstaten publieke omroepen financieren heeft ervoor gezorgd dat particuliere commerciële omroepen bij de Commissie een aantal klachten hebben ingediend, met name over de aanwezigheid van publieke omroepen op de reclamemarkt ⁽⁷⁰⁾. Het is goed erop te wijzen dat de problemen waarop deze klachten betrekking hebben in het algemeen verband houden met de uitvoering van financieringsregelingen die reclaminkomsten en overheidsfinanciering omvatten. Het is aan de lidstaat een financieringsregeling te kiezen, en er kan in beginsel geen bezwaar worden gemaakt tegen de keuze van een tweeledige financieringsregeling (die overheidsmiddelen en reclame-inkomsten combineert) boven een enkelvoudige financieringsregeling (uitsluitend overheidsfondsen), zolang de mededinging op de relevante markten (bijv. reclame, aankoop en/of verkoop van programma's) niet zodanig wordt beïnvloed dat er strijdigheid met het communautaire belang ontstaat. De Commissie is van plan haar behandeling van de in behandeling zijnde klachten in de komende maanden af te ronden. Zij zal daarbij zorgvuldig met de lidstaten overleggen.

De Commissie is van oordeel dat de noodzaak van een audiovisueel beleid dat relevante algemene belangen vaststelt en, waar nodig, deze via regelgeving beschermt, niet door de digitale revolutie in twijfel wordt getrokken. De technologische ontwikkelingen nopen echter tot een voortdurende beoordeling van de gebruikte middelen en methoden, om ervoor te zorgen dat deze in de juiste verhouding tot de te bereiken doelstellingen blijven staan.

Hoewel de wijze van distributie (en met name of er sprake is van een punt-tot-meerpunt- of punt-tot-puntverbinding), cruciaal blijft, moet er wat betreft enkele nieuwe soorten diensten met andere factoren rekening worden gehouden bij de beoordeling van de noodzaak en proportionaliteit van een regelgevende benadering (bijv. versleuteld of niet-versleuteld).

⁽⁷⁰⁾ Zie het „29e Verslag over het mededingingsbeleid (1999)” van de Commissie, blz. 89.

BIJLAGE II

DEFINITIE VAN TERMEN

Diensten van algemeen belang

Deze term omvat markt- en niet-marktdiensten die door de overheidsinstanties van algemeen belang worden geacht en waarvoor zij specifieke openbardienstverplichtingen laten gelden.

Diensten van algemeen economisch belang

Dit is de term die wordt gebruikt in artikel 86 van het Verdrag. Hij verwijst naar marktdiensten waarvoor de lidstaten krachtens een criterium van algemeen belang specifieke openbardienstverplichtingen laten gelden. Hij heeft betrekking op zaken als vervoersnetwerken, energie en communicatie.

Openbardienst(verlening)

Dit is een dubbelzinnige term omdat hij kan verwijzen naar de dienstverlenende instantie of naar de taak van algemeen belang die de desbetreffende instantie toegewezen wordt. Om de taak van algemeen belang beter en gemakkelijker te kunnen uitvoeren kunnen de dienstverlenende instantie door de overheidsinstanties specifieke openbardienstverplichtingen worden opgelegd, bijvoorbeeld op het gebied van de binnenvaart, het luchtvervoer, het spoorwegvervoer en energie. Deze verplichtingen kunnen op nationaal of regionaal niveau gelden. Vaak wordt de term openbare dienst, die betrekking heeft op de dienstverlening aan het publiek en waarbij het erom gaat welke dienst moet worden verleend, verward met de term openbare sector (inclusief het overheidspersoneel), die betrekking heeft op de rechtspositie van degenen die de dienst verlenen en waarbij het erom gaat wie de eigenaar is van het dienstverlenende bedrijf.

Universele dienst(verlening)

Universele dienstverlening, in het bijzonder de vaststelling van specifieke verplichtingen op het gebied van de universele dienstverlening, is een belangrijke factor bij de marktliberalisering in de Europese Unie van dienstverlenende sectoren als telecommunicatie. Door het omschrijven en waarborgen van de universele dienstverlening wordt de permanente toegankelijkheid en kwaliteit van gevestigde diensten tijdens de overgang van een monopoliepositie naar openlijk concurrerende markten voor alle gebruikers en consumenten gehandhaafd. Universele dienstverlening binnen een klimaat van open en concurrerende telecommunicatiemarkten wordt gedefinieerd als een minimumaantal diensten van een bepaalde kwaliteit waartoe alle gebruikers en consumenten in het licht van specifieke nationale voorwaarden toegang hebben tegen een betaalbare prijs.

Advies van het Adviescomité voor concentraties uitgebracht op de 66e bijeenkomst van 25 augustus 1999 betreffende een voorontwerp van beschikking in de zaak IV/M.1532 — BP Amoco/Atlantic Richfield

(2001/C 17/05)

(Voor de EER relevante tekst)

1. Het Adviescomité aanvaardt het standpunt van de Commissie dat de aangemelde operatie een concentratie is in de zin van artikel 3, lid 1, onder b), van de concentratieverordening en van communautaire dimensie is zoals bepaald in artikel 1, lid 2, van de verordening.
 2. Het Adviescomité is het eens met de door de Commissie vastgestelde definitie van de relevante productmarkten en met de definitie van de relevante geografische markten.
 3. a) Het Adviescomité is het eens met de standpunten die de Commissie in de ontwerpbeschikking heeft uiteengezet en volgens welke de concentratie zou kunnen leiden tot het in het leven roepen van een machtspositie die tot gevolg heeft dat een daadwerkelijke mededinging op significante wijze wordt belemmerd op de gaspijpleidingsmarkt in de noordelijke Noordzee.
b) De meerderheid van het Adviescomité stemt in met het standpunt van de Commissie dat de concentratie een machtspositie in het leven zal roepen die tot gevolg heeft dat een daadwerkelijke mededinging op significante wijze wordt belemmerd op de gaspijpleidingsmarkt in de zuidelijke Noordzee. Een minderheid is het hiermee niet eens.
c) De meerderheid van het Adviescomité aanvaardt het standpunt van de Commissie dat de concentratie een machtspositie in het leven zal roepen die tot gevolg heeft dat een daadwerkelijke mededinging op significante wijze wordt belemmerd op de gasverwerkingsmarkt in de zuidelijke Noordzee. Een minderheid is het hiermee niet eens.
 4. Het Adviescomité stemt in met het standpunt van de Commissie dat de door BP Amoco voorgestelde verbintenissen de mededingingsbezwaren bij de aangemelde concentratie zouden wegnemen. Het Adviescomité is van mening dat er geen verbintenissen noodzakelijke zijn voor de gaspijpleidingsmarkt in de noordelijke Noordzee.
 5. Het Adviescomité aanvaardt het standpunt van de Commissie dat de aangemelde operatie verenigbaar is met de gemeenschappelijke markt op voorwaarde dat de ingediende verbintenissen met betrekking tot de gaspijpleidingsmarkt in de zuidelijke Noordzee en de gasverwerkingsmarkt in de zuidelijke Noordzee volledig worden nageleefd.
 6. Het Adviescomité vraagt de Commissie rekening te houden met de andere punten die ter sprake zijn gebracht in de bespreking van deze zaak.
 7. Het Adviescomité beveelt aan dat zijn advies wordt bekendgemaakt in het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen*.
-

Mededeling in verband met het vervallen van bepaalde antidumpingmaatregelen

(2001/C 17/06)

De Commissie deelt mede dat de hierna volgende antidumpingmaatregelen binnenkort zullen vervallen.

Deze mededeling wordt gepubliceerd overeenkomstig artikel 11, lid 2, van Verordening (EG) nr. 384/96 van de Raad van 22 december 1995 betreffende beschermende maatregelen tegen invoer met dumping uit landen die geen lid zijn van de Europese Gemeenschap ⁽¹⁾.

Product	Land(en) van oorsprong of van uitvoer	Maatregel	Referentie	Vervaldatum
Vuurvaste chamotte	Volksrepubliek China	Recht	Verordening (EG) nr. 137/96 (PB L 21 van 27.1.1996)	28.1.2001

⁽¹⁾ PB L 56 van 6.3.1996, blz. 1, laatstelijk gewijzigd bij Verordening (EG) nr. 2238/2000 (PB L 257 van 11.10.2000, blz. 2).

Bericht betreffende de legalisatie van de handtekeningen van de ambtenaren van het Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt

(2001/C 17/07)

De Europese Commissie heeft op 19 september 2000 besloten het hoofd van de vertegenwoordiging van de Commissie in Spanje (Madrid) te machtigen de handtekeningen van de ambtenaren van het Bureau voor harmonisatie binnen de interne markt (merken, tekeningen en modellen) te legaliseren. Dit hoofd kan een daartoe aangewezen ambtenaar de praktische uitvoering delegeren.

EUROPESE INVESTERINGSBANK

Code van goed administratief gedrag voor het personeel van de Europese Investeringsbank in hun contacten met het publiek

(2001/C 17/08)

Artikel 1

Algemene bepaling

In hun contacten met het publiek neemt het personeel van de Europese Investeringsbank, hierna „de Bank” genoemd, de beginselen in acht die zijn neergelegd in dit stuk en die de Code van goed administratief gedrag, hierna „de code” genoemd, vormen. Onder publiek wordt verstaan alle burgers van de Unie of alle natuurlijke en rechtspersonen die woonachtig zijn of hun statutaire zetel hebben in een lidstaat of in een staat waarin de Bank activiteiten ontplooit.

Artikel 2

Toepassingsgebied *ratione personae*

Deze code is van toepassing op de personeelsleden van de Bank. Hij is eveneens van toepassing op personen die ten behoeve van de Bank dienstverlenende activiteiten verrichten, indien dit althans is opgenomen in de desbetreffende samenwerkingsovereenkomst.

Artikel 3

Toepassingsgebied *ratione materiae*

1. Deze code omvat de algemene beginselen van goed administratief gedrag die van toepassing zijn op alle contacten van de personeelsleden van de Bank met het publiek, tenzij deze onder specifieke bepalingen, in het bijzonder de regels inzake de toegang tot documenten, vallen.

2. De beginselen van deze code zijn niet van toepassing op de betrekkingen tussen de Bank en haar personeel of tussen de Bank en haar contractanten, en evenmin op andere betrekkingen die de Bank in zakelijk opzicht onderhoudt.

Artikel 4

Wettigheid

De personeelsleden handelen volgens de wet en passen de regels en procedures toe die in het Gemeenschapsrecht zijn neergelegd.

Artikel 5

Gelijke behandeling

1. Bij de behandeling van verzoeken en de gegeven antwoorden zien de personeelsleden erop toe dat het beginsel van gelijke behandeling in acht wordt genomen. Personen die zich in dezelfde situatie bevinden, moeten op dezelfde wijze behandeld worden.

2. Als de wijze van behandeling verschilt, zien de personeelsleden erop toe dat dit op grond van de relevante objectieve kenmerken van het betrokken geval gerechtvaardigd is.

3. De personeelsleden passen geen enkele vorm van ongerechtvaardigde discriminatie toe.

Artikel 6

Vermijden van machtsmisbruik

De personeelsleden zijn verplicht hun bevoegdheden niet te gebruiken voor andere doeleinden dan waarvoor zij aan hen in het kader van de uitoefening van hun functie zijn toegekend.

Artikel 7

Rechtvaardigheid en loyaliteit

1. De personeelsleden handelen fair en redelijk.

2. In overeenstemming met de hun toekomende verplichtingen handelen de personeelsleden in hun contacten met het publiek te allen tijde in het belang van de Bank, waarbij zij zich niet laten beïnvloeden door persoonlijke overwegingen of persoonlijke contacten.

Artikel 8

Gerechtvaardigde verwachtingen en consequent optreden

1. De personeelsleden volgen de normale bestuurlijke regels en praktijken van de Bank.

2. Zij voldoen aan de legitieme en redelijke verwachtingen die het publiek in het licht van vroeger gedrag van de Bank koestert.

Artikel 9

Beleefdheid

1. De personeelsleden gedragen zich plichtbewust, correct, hoffelijk en klantvriendelijk. Bij het beantwoorden van correspondentie, telefoongesprekken en elektronische post trachten de personeelsleden zo behulpzaam mogelijk te zijn en de gestelde vragen te beantwoorden.

2. Als een personeelslid niet voor de betrokken zaak verantwoordelijk is, verwijst hij of zij het publiek naar de hiertoe bevoegde dienst van de Bank door.

3. De personeelsleden verontschuldigen zich voor vergissingen.

Artikel 10

Verzoeken om informatie

1. Indien de vraag in kwestie onder de verantwoordelijkheid van een personeelslid valt, verstrekt deze het publiek de gevraagde inlichtingen. Hij of zij ziet erop toe dat de verstrekte informatie eenduidig en begrijpelijk is.

2. Als een mondeling verzoek om informatie te gecompliceerd of te gedetailleerd is, adviseert het personeelslid de betrokken persoon het verzoek schriftelijk in te dienen.

3. Indien een personeelslid de gevraagde informatie wegens het vertrouwelijke karakter ervan en in het bijzonder vanwege het bankgeheim niet mag vrijgeven, meldt hij om welke reden hij of zij de informatie niet kan verstrekken.

Artikel 11

Beantwoording van brieven in de taal van de burger

De personeelsleden zien erop toe dat alle burgers die de Bank in een van de Verdragstalen aanschrijven, voorzover enigszins mogelijk een antwoord in dezelfde taal ontvangen.

Artikel 12

Ontvangstbewijs

1. Van iedere brief of ieder verzoek aan de Bank wordt binnen twee weken een ontvangstbewijs gestuurd, te rekenen vanaf het moment van ontvangst bij de bevoegde dienst, behalve wanneer binnen deze periode een antwoord ten gronde kan worden gestuurd.

2. Wanneer een brief of een verzoek binnen de Bank op de verkeerde plaats is bezorgd, zorgt het personeelslid dat het desbetreffende stuk ontvangt ervoor dat het onverwijld ter behandeling naar de bevoegde dienst wordt doorgestuurd.

3. Het ontvangstbewijs vermeldt de naam van de dienst en van het personeelslid die voor het dossier verantwoordelijk zijn.

4. Bij oneigenlijk gebruik, namelijk wanneer het aantal brieven of verzoeken buitensporig groot is, steeds hetzelfde onderwerp betreffen of ongegrond zijn, hoeft geen ontvangstbewijs of antwoord te worden verstuurd.

Artikel 13

Termijn en motivering van de antwoorden

1. De personeelsleden zien erop toe dat op alle tot de Bank gerichte vragen of klachten binnen een redelijke termijn, zonder vertraging en in ieder geval niet later dan twee maanden na datum van ontvangst, antwoord wordt gegeven.

2. Indien wegens de complexiteit van de aan de orde gestelde feiten niet binnen bovengenoemde termijn antwoord kan worden gegeven, stelt het hiertoe bevoegde personeelslid de indiener hiervan zo spoedig mogelijk in kennis. In dit geval wordt de indiener zo spoedig mogelijk van het definitieve antwoord in kennis gesteld.

3. Ieder antwoord op een vraag of een klacht dient gemotiveerd te zijn, en wel zodanig dat de betrokkene in staat is hieruit op te maken op welke gronden het berust en welke rechtvaardigingen eraan ten grondslag liggen.

4. Indien het wegens het grote aantal personen op wie gelijksoortige antwoorden van toepassing zijn, niet mogelijk is het antwoord omstandig te motiveren en derhalve standaardantwoorden moeten worden verstrekt, garandeert het personeelslid dat voor het dossier verantwoordelijk is dat hij of zij de burger die hierom expliciet verzoekt een individueel gemotiveerd antwoord zal verstrekken.

5. De personeelsleden maken het besluit niet aan andere externe partijen bekend alvorens de betrokken perso(o)n(en) op de hoogte is/zijn gebracht.

Artikel 14

Registratie

De diensten van de Bank registreren de binnengekomen verzoeken en de uitgegane antwoorden.

Artikel 15

Gegevensbescherming

1. Personeelsleden die persoonlijke gegevens van een burger behandelen, nemen de beginselen in acht die zijn neergelegd in Richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens.

2. In overeenstemming met de hun toekomende verplichtingen vermijden personeelsleden met name persoonlijke gegevens te verwerken voor onwettige doeleinden of dergelijke gegevens aan onbevoegde derden door te geven.

Artikel 16

Bezwaar/klachten

1. De personeelsleden nemen in hun handelen de rechten van het publiek in acht. Indien personen niettemin van mening zijn dat zij door de verstrekte antwoorden in hun rechten of belangen zijn geschaad, kunnen zij een bezwaarschrift indienen.

2. Ieder bezwaarschrift moet schriftelijk bij de secretaris-generaal van de Bank worden ingediend, en wel binnen twee maanden gerekend vanaf de datum van het schrijven waarop de klacht betrekking heeft.

3. Daarnaast hebben alle burgers van de Unie of alle natuurlijke en rechtspersonen die woonachtig zijn of hun statutaire zetel hebben in een lidstaat, de mogelijkheid om, in overeenstemming met artikel 195 van het EG-Verdrag, een klacht in te dienen bij de Europese ombudsman.

Artikel 17

Toegang van het publiek tot de code

1. De Bank treft de nodige maatregelen om erop toe te zien dat aan deze code zoveel mogelijk bekendheid onder de burgers wordt gegeven.

2. De Bank verstrekt een kopie van deze code aan iedere burger die hierom verzoekt.

3. Deze code wordt gepubliceerd in het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen*.

Artikel 18

Inwerkingtreding

Deze code zal in werking treden na publicatie in het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen*.

III

(Bekendmakingen)

COMMISSIE

Wijziging van het bericht van inschrijving voor de vaststelling van de restitutie bij uitvoer van tagge naar alle derde landen

(2001/C 17/09)

(Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen C 224 van 5 augustus 2000)

Op bladzijde 30, onder I. Inschrijving, wordt punt 2 als volgt gelezen:

- „2. De totale hoeveelheid, waarvoor de in artikel 4, lid 1, van Verordening (EG) nr. 1501/95 van de Commissie ⁽¹⁾, laatstelijk gewijzigd bij Verordening (EG) nr. 2513/98 ⁽²⁾, bedoelde maximum-restitutie bij uitvoer kan worden vastgesteld, bedraagt ongeveer 500 000 ton.”.

⁽¹⁾ PB L 147 van 30.6.1995, blz. 7.

⁽²⁾ PB L 313 van 21.11.1998, blz. 16.

Wijziging van het bericht van inschrijving voor de vaststelling van de restitutie bij uitvoer van zachte tarwe naar alle derde landen, met uitzondering van sommige ACS-staten

(2001/C 17/10)

(Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen C 219 van 1 augustus 2000)

Op bladzijde 4, onder I. Inschrijving, wordt punt 2 als volgt gelezen:

- „2. De totale hoeveelheid, waarvoor de in artikel 4, lid 1, van Verordening (EG) nr. 1501/95 van de Commissie ⁽¹⁾, laatstelijk gewijzigd bij Verordening (EG) nr. 2513/98 ⁽²⁾, bedoelde maximums-restitutie, bij uitvoer kan worden vastgesteld, bedraagt ongeveer 3 000 000 ton.”.

⁽¹⁾ PB L 147 van 30.6.1995, blz. 7.

⁽²⁾ PB L 313 van 21.11.1998, blz. 16.